

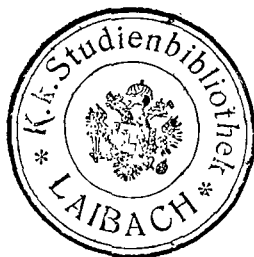
„LJUDSKI ODER“ □ II. ZVEZEK.

Krivoprisežnik.

Narodna igra s petjem v treh dejanjih
(7 slikah).

Za slovenske ljudske odre priredil: Homunkulus.

Vse pravice pridržane.

V Ljubljani 1911.

Založil „Ljudski oder“.

Natisnila Katoliška Tiskarna.

Važno!

Prireditelje narodne igre **Krivoprisežnik** opozarjamo, da je vsaka uprizoritev navezana na tantijemo K 15.—. Ta znesek naj se pošlje na **Katoliško Bukvarno v Ljubljani**, ki v tem oziru posreduje in ima knjižico tudi v prodaji.

Označeni znesek se mora vplačati vsaj tri dni **pred** uprizoritvijo, ker bi sicer prireditelj poleg tantijeme zapadel tudi visoki konvencionalni globi.

Slike.

- Prva slika: Na Kmetovčevem vrtu.
Druga „ V gostilni na Lahovem.
Tretja „ Na Krivoprisežnikovem domu.
Četrta „ Nočni gostje.
Peta „ V „Hudem brezdnu“.
Šesta „ V oglarski koči.
Sedma „ Ljubezen in sovraštvo.

Dejanje se vrši dandanes.

Osebe:

Matija Krivoprisežnik, gospodar pri Križevcu.

Fran,
Marjana, } njegova otroka.

Andrej Kmetovec, posestnik na Adamovem.

Anton, njegov sin.

Veliki hlapec,
[Jurček,]
[Mica,]
[Barba,]
[Reza,]
[Ana,] } posli pri Kmetovcu.

Zidarka, krčmarica pri Lahu.

Veronika,
Jakob, } njuna vnuka.

[Abram, krošnjar.]

Nosanka, kajžarica.

Roza,
[Katra,] } njeni stričnici.

[Prvi tihotapec.]

[Drugi tihotapec.]

[Tretji tihotapec.]

Kmetje in kmetice.

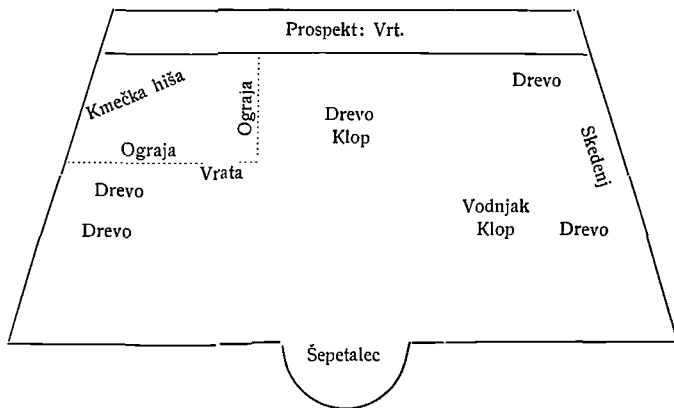
Hlapci in dekle.

I. dejanje.

1. slika: Na Kmetovčevem vrtu.

Dvorišče kmetije. V ozadju odprt kozelc in vrt. Na desno in levo pritlična poslopja. Vse osebe, ki prihajajo od ceste, nastopajo z desne. V ospredju vodnjak in golida. Pred vodnjakom klopica in na njej škropilnica.

Čas: jutro.

Če oder nima teh kulis, naj se vzame na desni in levi stranske gozdne kulise, za ozadje pa gozd. Med drugo in tretjo levo kuliso se postavijo stopnice, kakor bi zaznamovale vhod v hišo, ki je skrita za drevjem. Drevo v sredi odra lahko odpade. Za vodnjak se v slučaju sile vzame čeber, ki se ga ovije s smrečjem, nanj se postavi rokomivček (golida).

1. prizor.

Veliki hlapec.

Veliki hlapec. (*Pride iz hiše, nedeljsko opravljen, krog 50 let star, ima napol sive lase. Ukreše ogenj in obstane pred golido, ob katero zadene.*) Lej no, lej, tu se je pa zopet eni mudilo, da bi ja maše ne zamudila! Človek bi mislil, koliko je tem dekličem za cerkev; pa gredo noter samo zaradi fantov. Jaz pa ne grem k prvi maši. Ta je za gospodo, ki se šopiri po klopeh. Zame je druga maša. (*Sede in kreše.*) Vrag, ni več suh, zato noče goreti. (*Prižiga.*)

2. prizor.

Prejšnji, Veronika.

Veronika. (*V narodni noši, praznično opravljena, priliva na vrtu iz škropilnice.*)

Veliki hlapec. Ali si ti, Veronika? Ali nisi šla v cerkev?

Veronika. Po vrtu sem prilivala.

Veliki hlapec. Poznam take reči, poznam! Za tistega, ki hodi po skrivnih stezah, je vsak izgovor dober.

Veronika. Daj, rajši se umakni s klopice, da bom mogla zajeti vode.

Veliki hlapec. (*Se ne umakne.*) Kako se ji pa to mudi! No, ravno prav, da si prišla. Par besed bi s tabo rad govoril.

Veronika. (*Norčevaje se.*) Glejte no, ta čast! Veliki hlapec, od katerega že leta in leta nobena dekla ni slišala

druge besede kakor „dobro jutro“ ali „dober večer“, bo govoril z mano! Čemu se pa toliko ponižuješ, da govoriš z mano, najmlajšo in najbolj neumno deklo?

Veliki hlapec. Vem, da me ne spoštuješ, toda zapomni si, da vsi hkrati ne moremo v skledo. Povsod mora biti eden prvi; in tukaj imam jaz to pravico, ker sem veliki hlapec. Zapomni si to!

Veronika. Saj bi se svet ne podrl, če bi imel vsak svoj krožnik. Veš tisto zajemanje iz skupne skleda mi ni prav nič všeč.

Veliki hlapec. Že davno vem, da ti hočeš imeti vedno kaj posebnega. To ti je v krvi. Tvoja mati je bila ravno taka. *(Pavza.)* In ravno tvoji materi naljubo bom govoril s tabo, da ne bo prepozno. Ž njo sva se kot otroka skupaj igrala in hodila v šolo. Pozneje sva oba skupaj zapustila Lahovo in stopila pri Križevcu v službo. Tolažila sva drug drugega, če je nama bilo dolgčas po domu! Zato se ne smeš čuditi, da mi je bila všeč. Ne morem ti povedati, kako je bila brhka. Ti si ji čisto podobna, samo da je bila ona še vse bolj lepa. *(Roka s čedro mu omahne.)*

Veronika. *(Se vsede na vodnjak.)* Še kaj povej o moji materi.

Veliki hlapec. Izpočetka je bilo vse v redu. Kmalu nato pa je umrl stari Križavec in pustil dva fanta. Starejši, Jakob, je vse podedoval, mlajši, Matija, pa je gospodaril. Jakob je bil babjak, zato je hodil tudi za tvojo materjo. To je ravno bogpomagaj, ker ženske mislijo, da kar počne bogatin, ni greh; če bi isto storil berač, bi to bila sramota. Tako je prišlo, kar je moralo priti. Jaz sem bil tedaj slep in gluha. Četudi sem marsikaj slišal, sem si zamašil ušesa. Šele ko se je začela pred mano umikati, sem izprevidel, pri čem da je. Nakratko sem ji dejal: „Še danes grem iz

službe, saj bo Križevac rad videl, če se mu ognem. Bog te obvari! Vem, da misliš, da boš danes ali jutri Križevka. Privoščil bi ti to; toda zapomni si, da nisi ti ne prva in tudi ne zadnja, ki boš šla s culo v roki po cesti, kadar se te gospodar naveliča. Kadar že ne boš imela nikogar več, se obrni name!“ — Še tisto noč sem pobasal, kar sem imel. Hudo mi je bilo tako, da sem mislil, da mi bo razneslo prsi. Tako sem prišel sem na Adamovo, kjer sem še sedaj.

Veronika. Kaj se je zgodilo pozneje z mojo materjo?

Veliki hlapec. Čez leto dni sem slišal, da je dobila fantka. To je tvoj brat, o katerem se še danes ne ve, kje je. Tvoja mati je bila še vedno brhka, zato je zapeljivec še ni zapodil iz hiše. No, potem si ti prišla! Kaj se je zgodilo pozneje, veš marsikaj sama. Čez par let se je raznesla govorica, da je hotel Križevac vendarle vzeti tvojo mater za ženo in da se je zato sprl s svojimi domačimi. Poročiti se je hotel v Ljubljani, kamor je vzel s seboj tudi tvojega bratca. Pravili so, da je v Ljubljani zbolel in v bolnici umrl. Tvoja mati je seveda upala, da ji je zapustil kako pisanje, ker ji je že tako obljubil, da jo vzame. Zato je vložila tožbo. Matija, vajin stric, Križevskega gospodarja brat, je podedoval vse in postal vajin „jerob“. Testamenta ni bilo nikjer, zato ste tožbo izgubili. Čez par mesecev pa je jerob tebe, brata in mater pognal po svetu.

Veronika. Čemu pripoveduješ otroku o materini nesreči in sramoti.

Veliki hlapec. Za zgled! In za svarilo! Ti hodiš po ravno taki poti. Pazi, da ne napraviš iste neumnosti! (*Položi ji roko na ramo.*) Ni danes prva nedelja, ko čakaš na vrtu domačega sina, medtem ko je družina pri maši.

Veronika. (*Kljubovalno.*) Ni ne prva.

Veliki hlapec. Vem, da ni prva, ampak če si pametna, naj bo zadnja! Ti boš ravno toliko gospodinjala pri Kmetovcu, kolikor je tvoja mati pri Križevcu.

Veronika. Ne vem, zakaj te bode v oči, če me ima Tone rad?

Veliki hlapec. Kaj misliš, da bo stari Kmetovec molčal? Sicer pa Anton že tako precej časa postopa za Križevčevo Marijano.

Veronika. Lažeš! Glede Križevca že verjamem, da bi rad videl, če bi Marjana gospodinjala pri Kmetovcu. Tone je pa ves drugačen. Ti ne veš, kako se imava rada! Ko so naju zapodili od Križevca, sva šla k babici na Lahovo, kamor zahajajo tihotapci in judje. Babica, ki ne veruje ne v Boga, ne v vruga, nas je redila rada in brezplačno do materine smrti. Tam sva se seznanila s Tonetom.

Veliki hlapec. Danes so prišli vsi Križevski k nam na žegnanje po štruklje. Tudi Križevčev študent pride danes ali jutri domov; Križevec ga je poklical. Boš videla, še te dni bosta Križevec in Kmetovec zbarantala za Marjano. Zate je res prav zadnji čas, da povežeš svoje stvari v culo in greš, če ti je še kaj za čast.

Veronika. (*Kljubovalno.*) Prav lepo se ti zahvalim za dober svet. In če je tudi vse to res, ni gotovo, da bi šla. Sicer pa ne vem, zakaj ti je toliko na tem, da hočeš ravno mene rešiti in obvarovati sramote?

Veliki hlapec. (*Začuje se zvonjenje in pritrkavanje.*) Tvoje matere ni imel nihče tako rad kot jaz. Kadar te pogledam, se spomnim nanjo. Ista trma, isti ponos; vse imaš od nje. Toda, Veronika, tiste visoke misli si le kar izbij iz

glave in ostani revno, pošteno in pridno dekle! Ne prizadeni vendar materi še v grobu te sramote, da bi te njen zgled ne mogel rešiti. Vse njeno težko delo, grenko, strašno in trnjevo njeno življenje naj ti bo v opomin in pouk. K drugi maši že zvonil, zato moram iti. (*Potegne molitvenik iz rokava.*) Vidiš, Veronika, to je vijolica iz potoka, kjer sem prvič govoril ž njo; par strani naprej leže divje rože z njenega groba, ki sem jih nekoč utrgal na Lahovem. Kadar molim iz knjige, se spomnim vselej vseh ljudi in krajev, v katerih sem nekdanj živel. Vmes zabuč orgle; in v takih trenutkih sem prepričan, da mora v življenju pač vsakdo imeti enkrat svoje Križevo, da pa dobi vsakdo prej ali slej pri Kmetovcu tudi svoj kotiček, kjer postane lahko veliki hlapec. Ko tako mislim na prejšnje dni, mi postane pri srcu gorko; vidiš, take so moje nedelje! Z Bogom, Veronika, in zapomni si, kar sem ti povedal! (*Odide.*)

3. prizor.

Veronika sama.

Veronika. „Zapomni si, kar sem ti povedal. Ne bodi trmasta!“ Oh, če bi bilo le vse res, kar si mi govoril, potem bi prav nič ne premišljevala, tako pa — — — (*Zajoka.*) Ali niso otroci s prsti kazali za mano: pogledajte jo, ta nima očeta! In še sedaj moram velikokrat slišati, da sem nebodigatreba in da moje rojstvo ni bilo nikomur v veselje, temuč vsem samo v nadlego. O ljubi Bog, ti me imaš gotovo ravno tako rad, kakor druge. Pa čemu se razburjam?! Tone mi že sam pove, če je kaj resnice na tem, da me ima samo za norca. (*Zajame z golido v vodnjaku.*)

4. prizor.

Veronika, Anton, Kmetovec, Krivoprisežnik, Marjana.

(Najprej prideta Anton in Marjana; držita se za roko. Kmalu za njima oba kmeta.)

Marjana. Veš meni ni toliko, da prideš vsak dan k nam, ampak ljudje naj zvedo, da se imava rada. Če se ti predaleč zdi, da bi prišel peš, se pa pripelji.

Anton. Bognedaj; če ti tako želiš, bom prišel vsak dan k vam.

Veronika. *(Grenko se smejoč.)* Tone! Zakaj nisi prišel, ko sem te čakala kakor navadno.

Marjana. Kaj pa ta hoče?

Anton. *(Izpusti Marjano in stopi k Veroniki.)* Saj menda veš, da me mislijo oženiti. Bodi vendar pametna, Veronika! No, bova že še enkrat na samem o tem govorila.

Veronika. A tako, na samem! Najbrže ne bi tistega, kar mi imaš povedati, rad povedal vpričo te. Tudi ni potrebno, da govoriš! Toda to, kar ti bom jaz povedala, sliši lahko ves svet.

Krivoprisežnik. *(Pride v ospredje.)* Jezik za zobmi, deklina!

Kmetovec. *(Je prišel medtem tudi v ospredje.)* Tiho bodi, Tone, in izbij si to deklino iz glave; za to poroko se pri nas ne bo nikoli cvrlo!

Krivoprisežnik. Pojdita z Marjano na vrt! Ne spodobi se, da bi imel kake besede vpričo svoje prihodnje žene. *(Anton in Marjana odideta.)* Sedaj imam še jaz nekaj s tabo govoriti; midva bova hitro zgovorjena.

Veronika. *(Ponosno.)* Saj tebe tako nikjer ne manjka, kjer meni preti kaka nesreča.

Krivoprisežnik. Nikar se ne ujedaj! Pri Kmetovcu je ena sama nesreča, in ta nesreča si ti! Hvala Bogu, da nisem več tvoj jerob; vendar ti kot dober kristjan svetujem, poveži svoje cunje, ne zapeljuj fantov in poberi se odtod! Čim prej, tem bolje!

Veronika. Kar se tiče jerobstva, si ga sam odložil. Kar mi svetuješ kot dober kristjan, že sama vem. (*H Kmetovcu.*) Kmetovec, če je Križevcu, ki je sedaj pravzaprav pri Vas gospodar, prav, grem najraje takoj danes od Vas proč.

Kmetovec. Da bi te strela! Kdo bo meni na mojem posestvu kaj ukazoval?! No, tega bi rad poznal! Kar jaz pravim, je dobro preudarjeno in kar jaz pribijem, drži. Če jaz rečem, da ostaneš še štirinajst dni, pa ostaneš. In mir besedi!

Krivoprisežnik. Neumnost! Jaz pravim, da je najbolje, če gre takoj!

Kmetovec. Tristo vragov! Kdo pa kaj pravi! Če jaz rečem, da greš takoj, greš pa takoj!

Veronika. Saj bi se človek smejal, če bi se mi vredno zdelo; Kmetovec, samo to bi še rada vedela, ali naj grem takoj, ali velja Vaša beseda za štirinajst dni?

Krivoprisežnik. Koj greš, koj! Ali bi morebiti še štirinajst dni rada ostala, da bi razprla mene in Kmetovca?

Kmetovec. Da bi te strela, nak, tega pa že ne!

Krivoprisežnik. Saj je tudi tvoja mati, Bog ji daj nebesa, pri Križevcu zmeraj delala razprtije; ti si pa čisto njen otrok. Tudi to imaš od nje, da se obešaš bogatim.

Veronika. (*Glasno.*) Jezus Marija! Mojo mater še v grobu sramotiš! O moj Bog! Če bi bila to moja zadnja ura, ti to pošteno vrnem. Vem, da te imajo ljudje v časti, saj si bogati Križevci! Seveda, v cerkvi sediš v prvi klopi in se delaš pobožnega. Ali pa mar misliš, da potem smeš

sramotiti žive in mrtve? A le zapomni si! Kakor revščina ni sramota, tako tudi bogastvo ni nikaka čast. Pa bodi pri ljudeh še tako pošten in pobožen, zame nisi pošten in še manj pobožen. Še kot otrok nisem nate nič dala. O, ti „ljubi stric“, mar nas nisi večkrat še kot otroke vlekli v kot in nas tam za prazen nič neusmiljeno pretepal? Srca nimaš nič in vesti tudi ne! Drugače bi ne bil postal naš jerob in potem mirno gledal, da tvoji varovanci rastejo brez vzgoje. Ti da si kristjan?! A Boga ne moreš s svojo pobožnostjo goljufati, kakor mene ne boš!

Krivoprisežnik. (*Bled in razburjen.*) Varuj se, deklina, varuj se! Nikar ne govori tjavendan! Kaj naj pomenijo te tvoje besede? Kam meriš?!

Veronika. (*Čuje se zvonjenje.*) Imaš slabo vest, kajne? Če bi jaz tako dobro vedela, kot ve to Bog v nebesih, kaj ti vsak dan v strahu k njemu moliš, ne bi čakala do danes. To ti še lahko povem! Pse bi naščuvala nate, da bi skakal pred njimi čez jarke in plotove, kakor si že star. Če bi te mogla s temle mazincem, kakor si ponosen in mogočen, zdrobiti v prah, bi bila zadovoljna. (*H Kmetovcu.*) Vam se zahvaljujem za službo, sedaj pa pozdravljeni! (*Odide na desno.*)

5. prizor.

Krivoprisežnik, Kmetovec.

(*Ozadje se polagoma polni. Kmetje in kmetice se vračajo od maše.*)

Kmetovec. Ta pa ima namazanega! Povedala ti jih je nekaj za kratek čas. A zakaj si tako bled? Ali je mar preveč po pravici govorila? Meni so bile njene besede prav všeč. Kaj se mar deklina bojiš?

Krivoprisežnik. (*Se vzdrami.*) Norec! Pri nas sem še jaz gospodar. (*Zamoljlo.*) Bog ne bo pustil, da bi me taka sramotila. Saj ve, za koliko maš sem dal za uboge duše v vicah, koliko sem cerkvam podaril in kaj mislim sedaj storiti s sinom! Obe kmetiji bosta združeni in moje dekle bo gospodinjala na obeh.

Kmetovec. Pri vas naj le gospodinji dekle; naša kmetija bo pa za vse čase Tonetova.

Krivoprisežnik. Naš študent se vrne danes ali jutri! Ti, Kmetovec, ali bi hotel iti z menoj? Saj veš, že od otroških let ga nisem videl, in dobro bi bilo, če bi bil kdo od vaše hiše navzoč.

Kmetovec. Zakaj ne?

Krivoprisežnik. Toneta tudi vzamem s seboj. Kar pojdiva, hlapec nas s kolesljem tako že čaka na dvorišču. (*Oba odideta.*)

[6. prizor.]

(Ves 6. prizor se lahko izpusti.)

Veronika, Jurček, dekle.

Dekle. (*Vse.*) Jurček, pojdi no malo sem, nam boš kaj povedal! Saj si prijeten za družčino!

Mica. Kako se ti kaj godi na planini? Kar nič te ni videti.

Jurček. (*Vaški bebec, raztrgan in razcapan.*) Hehehe, dobro, dobro! Hehehe, Gabrov Peter vas hudo lepo pozdravlja, če ste kaj bolne. (*Smeh.*)

Barba. Kaj pa imaš tu notri? (*Pokaže na steklenico.*)

Anica. Malo daj, da pokusimo!

Jurček. (*Umakne steklenico.*) Hehehe, ali res? Ve bi mi vse izpile, potem bi pa sam nič ne imel.

Veronika. (*Nastopi s culo v roki.*)

Jurček. Hehehe, to je Veronika!

Mica. Pa culo ima!

Reza. Ali si zapustila službo? Zakaj neki?

Anica. I no, saj veš, ljudje govore, da bo Tone vzel Marjano.

Barba. A tako, Marjano bo vzel in ti boš obsedela.

Reza. Poglej jo no! Jurčka vzemi, saj ni ravno napačen fant. Nič takih! Dekleta se bodo še tepla zanj! Res je hudo!

Jurček. Hehehe, saj si mi všeč, Veronika. Veš, bolj si zala kot vse druge skupaj. Kar obliznil bi se! Hehehe. (*Vsi se krohotajo.*)

Veronika. Ej, kako ste vesele, ker vidite, da sem žalostna.

Barba. Lej jo no, lej, kako se vam to petelini in repenči! Kako je brž zrastle!

Veronika. Če sem zrastle, sem zato, ker sem jezna, in ne zato, ker mi je hudo.

Mica. Bodi no bodi! Če se ti prav nos malo porbesi! Ne bodi no tako klavrna, če ne, te še jok posili. Čakaj no, ti bomo eno zapele za slovo prav kakšno tako, da ti bo šla k srcu. (*Petje.*)

Vrtec ogradila bom,
rožic nasadila bom:
nageljček in rožmarin,
da bom golj'fala fante ž njim.

Moj fantič pa po svetu hodi,
sladko vince s sabo nosi.
Jaz pa sama tabernam,
pa druge fante rada imam.

Kaj boš fante ti golj'fala!
 Nisi lepa, nisi zala.
 Skoz' mesta hodim in vasi,
 Povsod so lepše, kot si ti.

(*Vsi pojo. Jurček se bedasto smeje.*)

Veronika. (*Se nasloni ob hišo in bridko zajoka. Ob koncu pesmi odhajajo vse in stržejo Veroniki korenček.*)

7. prizor.

Fran, veliki hlapec, Veronika.

Veliki hlapec. Ali se je Križavec že odpeljal? No, ali nihče ne sliši? (*Zagleda Veroniko.*) Le sem stopi! Ti boš že vedela.

Fran. (*Pride v ospredje.*)

Veronika. (*Si briše s predpasnikom oči.*)

Veliki hlapec. Ali Križevca ni več tukaj?

Veronika. Ravnokar se je odpeljal.

Veliki hlapec. (*Franu.*) Na ta način ga ne dohitite več. Kaj pa je tebi, Veronika? Brišeš si oči, in kakor vidim, misliš iti proč. Vidiš, da je res tako prišlo, kot sem ti pravil. No, ali sem kdaj slabo mislil s teboj?

Veronika. Bog naj ti poplača tvoje poštene in resnične besede!

Veliki hlapec. Pa pojdi k stari materi na Lahovo! Ne?

Veronika. Nikomur nisem rada v nadlego; a vendar grem za nekaj dni k njej, kar čez noč ne morem dobiti druge službe.

Veliki hlapec. Prav imaš! Nekaj časa se bo stara že hudovala in jezila, toda dobro srce ima vendarle, to moram reči.

Fran. (*S palico.*) Ali nimate nikogar, ki bi mi pokazal pot h Križevcu?

Veliki hlapec. Sèm gredé sem srečal tegale gospoda, ki bi šel rad po bližnjici h Križevcu. Po cesti se mu zdi predolgočasno. Če greš ti k Lahovki, moraš tako mimo Križevca; če gospodu pot pokažeš, ti par krajcarjev lahko pade.

Veronika. Za tiste krajcarje mi ni! Rada mu storim to za pošten „Bog plačaj“. Prijetnega Vam pa danes ne bom nič povedala, ker nisem pri volji.

Fran. Jaz tudi ne. Če grdo gledam in se držim čemerno, se ne menite zato. Dajte mi roko, da si ne bova očitala puščobe in obljubite mi, da Vas bom videl kmalu bolj veselo kot ste danes, ko se vračam prvič na očetov dom. (*Veronika mu odtegne roko.*)

Veronika. Na očetov dom? Ali ste Vi tisti študent, ki ga vsak dan pričakujejo? Ali ste Vi Krivoprisežnikov sin?

Fran. Fran Križevc sem!

Veronika. Potem le pojdite svojo pot, jaz Vas ne bom vodila. Vaš oče je moj smrtni sovražnik. Ni še tega pol ure, kar mi je prizadel hud udarec. Zato tudi s sinom nočem imeti nobenega opravka.

Fran. (*Prestrašeno.*) Povejte mi, kdo ste Vi?

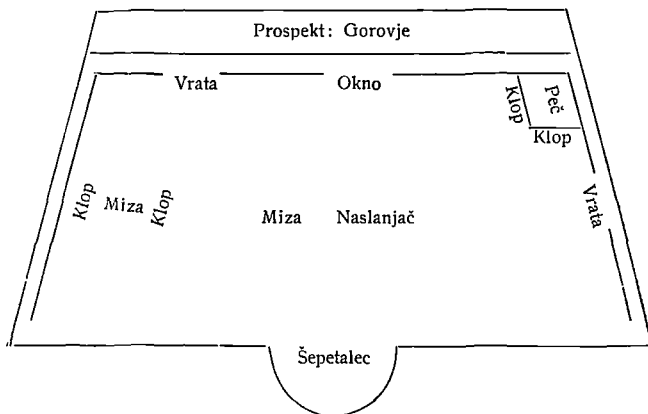
Veronika. (*Se obrne, da bi šla.*) Jaz sem Zidarjeva Veronika. (*Odide.*)

Fran. (*Se sesede na vodnjak.*) Zidarjeva Veronika?! Ravno tega sem se bal. Prvi korak na domača tla me spominja na neveselo preteklost! (*Nasloni glavo v roke in zamišljen sedi.*)

Zastor.

2. slika: V gostilni na Lahovem.

Kmetska gostilna. V ozadju veliko, široko okno, skozi katero se vidi na planine. Poleg mize stoji črn naslanjač. Kmetska peč s klopjo v desnem kotu. Vhod na desni spredaj in na levi zadaj.

8. prizor.

Zidarka, Abraham.

(V naslanjaču sedi Zidarka in plete, denarno mošnja in ključke za pasom. Poleg mize sedi Abraham, z veliko culo, polno perila, na klopi. Na mizi vino in jedila. Ko se dvigne zastor, se ravno pripravlja na odhod. Briše s papirjem po mizi.)

Abraham. Je pa vendar lepo, stara, da sedim čez toliko časa zopet enkrat pri Vas, nemoten in zadovoljen, kakor doma. Planine so res krasne –

Zidarka. Pa to ni lepo, da te moram leto za letom gledati, kako prinašaš suho meso v papirju zavito s seboj, mesto da bi meni dal kaj izkupiti.

Abraham. Saj bi ga ne prinašal, toda človek nikdar ne ve, če bo dobil v tem skalovju kaj pod zobe.

Zidarka. Saj že tako redko kdo zaide v mojo gostilno, če bi pa še vsak s sabo prinašal, kakor ti, potem . . .

Abraham. Le počasi, le! Saj zahajajo k Vam vedno sumljivi ljudje, ki niso bogve kakšni prijatelji dneva.

Zidarka. Tihotapce imaš v mislih. Veš, to so tudi edini, ki mi dajo kaj zaslužka. Ali naj še tem pokažem vrata? Niso napačni ljudje. Roparji in navadni tatovi že niso, rada jim postrežem, ker me poznajo tudi takrat, kadar se jim dobro godi. Če so komu za petami, priteče k meni in me prosi: „Skrijte me, če ne, me dobe.“ Ja, ali naj mu v taki sili zaprem vrata? Pri ljudeh sem pa že tako razvpita! Če sem zavoljo tihotapcev še malo bolj ali manj, nič ne dé. Teh par let, kar mi jih je še odločenih, bom že kako preživela.

Abraham. Zavoljo teh par dni, ki jih preživimo na svetu, se borimo celo življenje! Pa je že tako! Glejte, kdo prihaja? Jaz grem. Lahko noč! (*Odide.*)

Zidarka. (*Vpije za njim.*) Srečno hodite! Še kaj se oglasite! (*Obriše mizo. Trkanje.*) Le noter, kar je zunaj.

9. prizor.

Zidarka, Veronika.

Veronika. (*S culo.*) Dober večer, mati!

Zidarka. Bog te je dal! Ali si ti, Veronika? Ali si vendarle prišla na izpregled. Kakor se mi zdi, si iz službe izstopila. Kam pa pojdeš zdaj služiti?

Veronika. Še prav nič ne vem!

Zidarka. Hitro so te dali! Tvoj zali, mladi gospod kmet te je najbrže zapustil. Seveda, sedaj ti je babica, ki ne pozna ne Boga in ne vere, zopet dobra.

Veronika. (*Zaihti.*)

Zidarka. Norček! Ali se moraš za vsako besedo kremžiti? Resnica te ne bo osmodila kakor solnce. Zato le poslušaj! Ali naj samega veselja omedlim, da si zdaj zato k meni prišla, ker ne veš nikamor drugam.

Veronika. Saj Vam ne bom dolgo za napotje!

Zidarka. Meni je vseeno, če ostaneš tudi eno leto. Delo itak sama že težko zmagujem. Zdajle kar lepo pri meni ostani; meni se tudi prileže mlad obraz in mlade roke, ki mi pomagajo. (*Postavi prednjo skledo.*) Daj, prigrizni! Gotovo si že lačna od dolge poti.

Veronika. K postiljonu sem bila prisedla na poštni voz.

Zidarka. To so ti dedci! Mlada dekleta prevažajo po cele ure, da bi si nog ne obtiščale. Meni bi pa nihče ne rekel, in če bi imela krvave žulje: „Ti stara, prisedi če

hočeš!“ No, ali ti tekne? Kajne „papcati“ in zaljubljeni bitti, to je za vas, sodrga.

Veronika. Še vedno tako brezbožno govorite. Ali se niste še nič poboljšali?

Zidarka. Ali je vredno za teh par let, kar jih bom še preživela?! Ljudje me imajo za brezbožnico od takrat, kar je potrkala tvoja mati pri meni; ko jo je Krivoprisežnik zapodil od hiše.

Veronika. Povejte mi, mati, zakaj pravite Križevcu „Krivoprisežnik“!

Zidarka. Lej jo, lej! Zakaj pa pravimo sraki tatica? Po krivem je prisegel, zato mu pravim krivoprisežnik, dokler bo živ. Če bom jaz dalje živela kot on, mu bom pa rekla krivoprisežnik toliko časa, dokler se bo o njem govorilo.

Veronika. Če bi bilo vse to res in bi se mu moglo dokazati?!

Zidarka. Res je že, a dokazati se mu ne da! Ravno njegova kriva prisega je njegova priča. Tako je pravila tvoja rajna mati še na smrtni postelji. Krivoprisežnik je dobro vedel za bratov testament, zato vem, da ga ni nihče drugi spravil s poti. Njegov sin France ga je videl, ko je testament sežgal in si je vse to dobro zapomnil. Imel je fant takrat kakšnih 12 let. Ko sta se potem enkrat sporekla, ker je Krivoprisežnik trdil, da testamenta še bilo ni, mu je sin očital, da je po krivem prisegel. Koj je moral od hiše; poslal ga je gor nekam na Dunaj. Mati je morala ž njim; reva je sedaj že mrtva. Vidiš, Veronika, takrat, ko je Križevac vzdignil tri prste proti nebu za prisego, se ni odprla zemlja, da bi ga požrla, tudi strela z jasnega neba ga ni zadela. Zato mislim, da tudi jaz ne bom večno pogubljena, čeprav pravijo ljudje, da sem brezbožna. Veš, kjer je za Krivoprisežnika prostor, tam ga zame ni.

Veronika. Z božjo pomočjo se bosta še oba spokorila.

Zidarka. Odkar ne hodim več v cerkev, tudi ljudi ni več v mojo hišo. Samo še kakšen drvar se izgubi k meni, kadar ima hudo žejo, pa malo denarja. In še ta se prikriža preden stopi noter. Kozarček vina za „Bog plačaj“ se mu pa vseeno prileže.

Veronika. Ali jim dajete pijačo zastonj?

Zidarka. I, kako bo plačal, če nič nima? Saj nisem tako hudobna, za kakršno me imajo. Prav veseli me, da se vsaj ti upaš k meni.

Veronika. Česa pa naj se bojim, mati? Povejte mi vendar, kaj je z bratom? Ali niste o njem zvedeli ničesar?

Zidarka. Zvedela sem veliko, samo dobrega malo. Tat in potepuh je postal. Ko so ga prvič po odgonu prignali domov, sem mislila, da se bom v zemljo vdrla. No, potem sem se takih reči počasi privadila. Saj več presedi po ječah kot zunaj. Odkar mi je ukradel denar, ga nisem več videla in ga tudi ne maram več videti. Veš, tega ima tudi Krivoprisežnik na vesti.

Veronika. O Marija!

Zidarka. Kaj pa je?

Veronika. Zdelo se mi je, kakor da bi bil šel Jaka mimo okna.

Zidarka. No, še tega bi bilo treba.

10. prizor.

Zidarka, Veronika, Jakob.

Jakob. (*Raztrgan, bled, udrt, se hropé opira ob palico.*)

Veronika. Jaka, za Kriščevo voljo, kakšen pa si?

Zidarka. Če o volku govoriš, pa pride.

Jakob. (*Se vsede na naslanjač, govori počasi, hropé.*) Bog daj, mati! Pozdravljena, Veronika! Ali si zopet tukaj?

Zidarka. Odkod si se zopet priklatil? Ali zopet iz zapora.

Jakob. Zadnjikrat!

Zidarka. Da, tako zmerom praviš: zadnjikrat, zadnjikrat; — in kradeš dalje.

Jakob. To pot je res zadnjič. Sedaj sem zadosti izkupil. V bolnici sem bil, kjer so mi dobro stregli; še enkrat sem hotel videti domači kraj. Kajne, da mi boste privoščili kotichek, kjer umrem? Saj Vam ne bom nikoli več v nadlego.

Zidarka. Kakor svatba! Tako mi prideta v hišo, kakor bi iz neba padla: izprijeni brat in zaljubljena sestra. Kakor bi z očmi trenil, bosta zopet izginila. Ti pojdeš zopet krast, ta se bo pa potepla za drugim fantom. Ti, stara, pa delaj in garaj, da se Bog usmili!

Veronika. Matí, jaz bom ostala vedno pri Vas.

Jakob. Oh, ko bi tudi jaz ne bil šel nikdar od Vas! Sedaj je prepozno. Samo koticčka Vas prosim, da mirno umrem.

Zidarka. Beži no, beži, kaj jezikaš? No, ne umri še nikar! Lačen si gotovo, lačen; ti grem kaj poiskat. (*Odide.*)

11. prizor.

Jakob, Veronika.

Veronika. Jaka, po pravici mi povej, ali si res bolan, ali se samo delaš?

Jakob. Na smrtno uro se človek ne laže. Posebno babici — — bi ne lagal, ker je ona edina, ki mi je — — hotela dobro. Kako težko govorim! — — — Nekaj

bi ti rad povedal. Nekaj imam zate, kar je po vsej božji in človeški pravici tvoje. Tale molitvenik — — — mi je dala tašča, — — — ko sem bil pred letom dni — — — zadnjikrat pri njej. Rekla je, da ga ji je oče — — — zapustil. Zato — — — sem ga nosil — — — vedno pri sebi, kakor sem bil drugače zloben; — — — sedaj ga izročam tebi. (*Ji da v cunjje zavito knjigo.*)

Veronika. Bog ti povrni, Jaka! Od očeta tako nimam ničesar. Poglej, še pismo je notri.

Jakob. Vem! Kakor sem ga dobil, tako ti ga izročam.

Veronika. Kaj je v njem pisanega?

Jakob. Res ne vem! — — — Se nisem brigal.

Veronika. En pečat je že čisto zdrobljen. Ali naj odprem pismo?

Jakob. Stori, — — — kakor se ti — — — zdi.

Veronika. (*Odpre pismo.*) Krivoprisežnikovo pismo na očeta. Oče nebeški!

Jakob. Beži, beži! Kako praviš?

Veronika. Za božjo voljo, poslušaj! (*Bere.*) „Ljubi Jakob! Testament, v katerem si določil, da je tvoja dekla tvoja oklicana nevesta in njena otroka, Veronika in Jakob, glavna dediča, sem prejel. To pa ni lepo od tebe, da si mene in moje otroke kar tako, skoro brez nič odpravil.“

Jakob. (*Razburjen.*) To je pisano? Ta — — — dokaz — — — govori proti Križevcu! Dokazuje, — — — da je — — — po krivem prisegel, — — — ker pravi, — — — da ni testamenta. Oh, — — — če bi bil — — — vedel prej za ta — — — kosček papirja, vse — — — drugače bi bilo moje — — — življenje. Kakšen — — — je ta — — — svet! (*Skloni glavo in se oprijemlje.*)

Veronika. Jaka, zavedi se! Ali ti je slabo? Mati, Mati!

Jakob. Pre-poz-no! Zame — — — je — — —
 prepozno. — — — Ti — — — ga pokaži — — — svetu,
 kaj da — — — je. — — — Umiraje — — — te —
 — — — prosim, maščuj — — — bratovo — — — uničeno
 — — — življenje!

Veronika. Jaka, Jaka!

(Iz daljave v dolini se čuje fantovsko petje; fantje pojo popolnoma pridušeno, pianissimo:)

„Na nebu zvezde sevajo,
 na vasi fantje pevajo,
 pojo lepo, pojo sladko,
 pri srcu pa jim je hudo.“

(Ko se pesen izgublja v popolen pianissimo, vstopi Zidarka.)

Zidarka. Jaka, Jaka! *(Poklekne predenj.)*

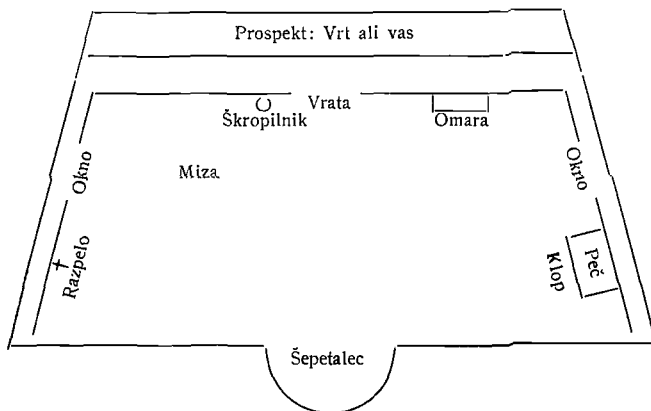
Veronika. *(Drži v rokah umrlega brata.)*

Zastor.

II. dejanje.

3. slika: Na Krivoprisežnikovem domu.

Boljša kmetska soba. Na zidu visi križ. Vhod v ozadju. Na vsaki strani eno okno. Miza s stoli. Kmetska peč s klopjo. Pri vratih škropilnik z blagoslovljeno vodo.

1. prizor.

Krivoprišežnik, Kmetovec.

(Oba sedita za mizo, kadita in pijeta.)

Kmetovec. Dan se nagiblje; tvojega Franceta pa še ni. Zdaj bi bil zdavna že lahko tukaj, če bi sploh prišel. In kje je Tone?

Krivoprišežnik. Z Marjano sta se nekam utaknila; daleč gotovo nista.

Kmetovec. Pokliči ju, no!

Krivoprišežnik. *(Ključ.)* Marjana, hej, Marjana! Noter pojdi!

Marjana. *(Zunaj.)* Takoj, oče!

Krivoprišežnik. No, le hitro!

Kmetovec. Daleč na okoli je znana tvoja kmetija. Takih konj nima nihče; na semenj ne prižene nihče bolj pitanih volov; tvojih gozdov, kakor pravijo, niti solnce ne prodere. Kako kaže letina letos?

Krivoprišežnik. Bo že, hvala Bogu!

Kmetovec. Če bo žetev taka, kakor je zdaj vse lepo, bomo lahko zadovoljni.

2. prizor.

Krivoprišežnik, Kmetovec, Marjana.

Marjana. *(Vstopi.)* Tukaj sem oče; kaj bi radi?

Kmetovec. Ta oče *(Pokaže na Krivoprišežnika.)* ti ničesar noče, toda ta oče *(Pokaže nase.)* te vpraša, kaj si počela z mojim fantom, da ga nisi s seboj pripeljala? Ali si ga izgubila ali celo zastavila?

Marjana. Če sem ga izgubila, ga boste že morali dati oznaniti, jaz ga ne bom iskala. Če sem ga pa zastavila, ga tudi ne podjem reševat.

Krivoprisežnik. Nikar se koj prvi đân nê skrégajta!

Marjana. Kaj me tako vprašuje, kakor bi bila kaka milost zame, če ga dobim! Jaz sem Križevčeva Marjana, bogatega kmeta bogata hči, ki ima dosti pod palcem. Jaz nisem cunjarica kakor tista Veronika.

Kmetovec. Da bi te strela! Sakramiš! Tristo medvedov! Kaj bi se bahala?! Saj moj Tonček tudi ni brez nič. O, imamo tudi pri nas tolarje, pa ne malo. Tudi naš ne bo prazen.

Krivoprisežnik. No, no, le nikar nepotrebnih besedi! Veš, Marjano jezi, da Tone postopa za tisto beraško in strgano Veroniko.

Kmetovec. Zaljubljene ženske ropotajo s svojo doto, mislijo pa zraven vendarle samo na tistega, ki jih jemlje zavoljo dote. Ja, kje pa je naša kanalja?

Marjana. Ušel je.

Kmetovec. Morebiti je šel domov.

Marjana. Nak! Gori jo je ubral proti Lahu. Mislim, da jo je za Veroniko potegnil.

Kmetovec. Še tega bi se manjkalo.

Marjana. Ko sem mu očitala Veroniko, je dejal: „Če ti ni prav, pa grem tja, kjer me rajši vidijo!“

Kmetovec. No, naj le počaka, da pridem domov! Meni to postopanje za Veroniko še nikoli ni bilo všeč. Ti bi se ga bila v začetku lahko bolj trdno oprijela! Potem bi si jo bil že davno izbil iz glave.

Marjana. Bogve zakaj? Če Veroniko rajši vzame kakor mene, naj jo pa!

Kmetovec. Da bi te strela! Ne govori mi tako! Če bi se sedaj podrlo, bi tebi, Križevcec, ne bilo prav in meni tudi ne!

Marjana. Če je pa tak.

Krivoprisežnik. Molči, dekle! Se bo že še vse poravnalo. Ti, Kmetovec, pa le povej svojemu Tonetu, da naj ne uganja burk. Če se ne bo držal kakor se gre, z našo Marjano res ne bo nič!

Kmetovec. (*Kljubovalno.*) Jaz mu bom rekel, naj le uganja burke, saj naša hiša tudi ni kar tako!

Krivoprisežnik. Janez!

Kmetovec. E, kaj, Janez gor, Janez dol! Saj si mi sam prišel Marjano ponujat!

Krivoprisežnik. Kaj, da bi ti jo jaz vsiljeval!

Kmetovec. Ali je morebiti nisi!

2. prizor.

Prejšnji, Fran.

Fran. (*Vstopi.*) Dober večer vsem skupaj! (*Ga ne opazijo.*)

Krivoprisežnik. Svojega Toneta si kar obdrži, če ravno hočeš.

Kmetovec. Si ga tudi bom.

Krivoprisežnik. Snubačev se mojemu dekletu ne bo manjkalo.

Kmetovec. Že verjamem; samo takega ne bo, ki bi imel tako kmetijo, kakor jo bo dobil moj Tone.

Fran. Hej! Prepri brez konca in kraja. Kdo pa je gospodar v hiši?

Krivoprisežnik. To sem jaz

Fran. Me veseli. Jaz sem Fran — — —

Krivoprisežnik. A — — a, vi — — ti si, Francelj. (*Poda mu roko.*) Bog te sprejmi. Prav, da si prišel.

Fran. Ali je to moja sestra?

Krivoprisežnik. Je! To je naša Marjana.

Fran. In ta gost?

Kmetovec. „Kmetovec“ mi pravijo po domače, mladi gospod.

Krivoprisežnik. Njegov sin Tone se pri nas ženi.

Kmetovec. Kaj pa, kaj pa! Da bi te strela!

Krivoprisežnik. Veš, Marjana hoče biti gospodinja. No, gani se no, če je brat prišel.

Marjana. Bog z Vami! Ali Vam je všeč doma?

Krivoprisežnik. Pojdi, pojdi, ali boš brata vikala?

Marjana. Tikam ga težko, se moram šele navaditi! Nisem mislila, da si že tak. Izgledaš kakor kak škric. In tako lepo črno obleko imaš. Duhovska obleka bi ti prav lepo stala! Zakaj nisi gospod?

Krivoprisežnik. Molči, deklina!

Marjana. No, to mi je kar tako ušlo! Taka noša se naši hiši prav nič ne poda. Veš, naš oče so napol svetnik.

Fran. Tako?

Krivoprisežnik. Ne smeš tako govoriti! Vsi smo grešni ljudje!

Kmetovec. No, le premisli še! (*Natihoma.*) Do nedelje bom še držal besedo. Morda se še pobotamo. Veš, Marjana mi je všeč. (*Glasno.*) Pojdi, Marjana, mi boš malo razkazala posestvo. Oče ima gotovo s Francetom še kaj na samem govoriti.

Krivoprisežnik. Imaš prav! Le pojdita!

Kmetovec. Z Bogom za ta čas!

Marjana. France, le poslušaj očeta!

Kmetovec. Tudi mestni ljudje smejo poslušati kmet-ske starše. (*Odideta.*)

Fran. Z Bogom! (*Za njima.*) Prebrisana sestra! Zviti Kmetovec!

3. prizor.

Krivoprisežnik, Fran.

Krivoprisežnik. Ali ne boš sedel, France?

Fran. Pravzaprav sem pošteno truden. Šel sem kar čez hrib in skoro bi se bil izgubil po teh brezkrajnih stezah.

Krivoprisežnik. Lepo vreme si imel do sedaj?

Fran. Je že še bilo.

Krivoprisežnik. Ali boš kaj pil? Na, le potegni!

Fran. (*Duškoma izpije.*) Hvala!

Krivoprisežnik. Ti ga znaš! Na še en kozarec!

Fran. Pijem samo za žejo. Hvala, sedaj ga ne bom več.

Krivoprisežnik. Tako nekam tuja sva si postala, France, kot bi ne bila oče in sin. Daj, daj, odloži, odloži, saj si doma!

Fran. Hvala, ne bom. Morda itak kmalu odidem.

Krivoprisežnik. Kaj govoriš?

Fran. Le kar naravnost povejte, kaj z menoj nameravate!

Krivoprisežnik. To ti že še povem, saj ne gori voda! Kako si vzrasel teh par let! Pa se menda nisi v mestu izpridil?

Fran. V mestu ne!

Krivoprisežnik. Na, še tale kozarček ga zvrni! Povej mi, ali imaš svoje sorodnike kaj rad? Ali ljubiš sestro?

Fran. Čudno vprašanje!

Krivoprisežnik. Brat in sestra se imata navadno rada. Naša Marjana je res čudno dekle. Veš Kmetovčev Tone je vprašal zanjo!

Fran. Prav iz srca ga ji privoščim.

Krivoprisežnik. Tako se govori! Bog te živi! (*Trčita.*) A tudi ti moraš kaj storiti, da bo popolnoma srečna in zadovoljna.

Fran. Tako?

Krivoprisežnik. Veš, mi Križevčevi se ne damo kar tako! Mi moramo svetu pokazati, da Križevci drže skupaj! Kmetovčevo posestvo meji na naše in je za našim prvo daleč na okoli. In zato sva sklenila, da bo dal on Tonetu celo posestvo, jaz pa vso kmetijo Marjani; imela bosta največjo kmetijo v celem okraju. Tako smo se domenili. Kaj pa ti praviš k temu? Vidiš, zato sem te poklical domov!

Fran. Kako lepo hodite okrog vrele kaše! Mar se bojite, da bi se ne opekli? Vrhu vsega pa še to zahtevate, da bi to kašo, ki ste jo Vi skuhali, jaz snedel. No no! Le združite obe kmetiji, toda na tak način, da bo tudi meni všeč. Saj ima Kmetovec tudi kakšno dekle, ne?

Krivoprisežnik. Eno ima! Francko!

Fran. Prav! Pa jaz vzamem Francko!

Krivoprisežnik. Ti, Francelj! To bi se Tone lepo zahvalil. Kaj bi potem njemu ostalo?!

Fran. (*Pomenljivo.*) Pa njega vtaknite v samostan.

Krivoprisežnik. On ni bil v šolah!

Fran. Jaz sem pa bil, kajne!

Krivoprisežnik. Ti si pa bil, ti, in na to sem ponosen. Ker ravno govoriva o tem, ti povem, da sta tvoja stara mati in tvoja mati želeli, da bi postal „gospod“. In tudi zame bi bil ta dan najveselejši v celem življenju!

Fran. No, hvala Bogu! Zakaj mi niste tega takoj povedali? Čemu ste govorili o sorodnikih, o svojih načrtih in o moji ljubezni do sestre? Tudi o tem mi ni bilo treba govoriti, da Vas mika, da bi izročili Marjani vso kmetijo, zato ker Vas ima ona za pol svetnika. Jaz pa Vas poznam kot celega grešnika.

Krivoprisežnik. Francelj, poslušaj me!

Fran. Če bi mi naravnost povedali, kaj mislite, bi Vam naravnost rekel: ne! Ker pa hodite s križem okrog cerkve, Vam povem, da vnaprej ne bom več molčal, kakor sem molčal doslej. Varujte se! Nisem več otrok, temuč sokrivec, ki zna molčati, ki pa zna tudi govoriti, kakor se mu pač zdi umestno in koristno. Mene ne pripravite do tega, da bi si izbral najtežji in najslabše plačani stan, ki zahteva zlasti poklica. Vedite, da jaz nimam poklica za duhovnika in zato si to misel kar izbijte iz glave.

Krivoprisežnik. Francelj, Francelj! Poslušaj me! Samo midva in Bog nad nama ve, kako me peče vest. Se znorel bom, ker vedno premišljuje, kolikokrat sem že prejel po nevrednem sveto obhajilo, ker se tistega nisem nikoli izpovedal. Francelj, ti si edini, ki ve za moj greh; tebi bi se mi ne bilo treba izpovedovati. Ti bi mi tudi na smrtni postelji lahko dal odvezo. Francelj, ne zapusti svojega očeta!

Fran. Ali ste še pri pameti? Vi mislite tako! Sin se odpove kmetiji, Marjano vzame Tone, jaz se iznebim svojega greha in bom bogat in spoštovan. Če že iščete odveze, zakaj jo zahtevate od sokrivca in ne od nedolžnega? Zakaj ne pošljete Marjane k nunam, da bi za naju molila?

Krivoprisežnik. Marjano, Marjano! Saj ona nič ne ve o tem!

Fran. Vi sploh nimate poguma, da bi svoj greh komu priznali! V njenih očeh hočete ostati njen skrbni oče, na pol svetnik in bogat gospodar. Od mene pa zahtevate, da bi oskrnil svoj sveti stan, da bi postal nevreden duhovnik brez poklica. Pa ne bo šlo! Ni merodajno to, kar Vi hočete, temuč tisto, kar jaz hočem.

Krivoprisežnik. Tako? Ti boš meni tako ukazoval? No, le izgovori do konca!

Fran. Dovolj sem že prestal, ker sem vedel za Vaš greh. Pregnali ste me iz domače hiše. Otrovali ste mojo mladost in sedaj hočete še, da se do konca dni pokorim v stanu, za katerega nimam poklica. Nikdar ne! Jaz hočem biti mladi Križevец.

Krivoprisežnik. Gospodar hočeš biti? Prav, prav, le zapravi in zagospodari vso kmetijo!

Fran. Glede tega bodite brez skrbi! Ker ste me poklicali domov, sem prišel. Mislil sem, da se hočete mlajšim močem umakniti. Zakaj povedati Vam moram, da bi bil jaz prav dober gospodar. Za Vas bi jaz v nebesih itak ne znal latinski moliti, ker se latinščine nisem nikoli učil. Znam samo slovensko in nemško in na gospodarstvo se razumem. Lahko povprašate na kmetijski šoli.

Krivoprisežnik. Kaj, ti nisi! — — — Ti nisi hodil v šole?

Fran. V latinske ne!

Krivoprisežnik. (*Skoči nanj.*) Potepuh, nesramnež, tako varaš svojega očeta za njegove krajcarje in za njegovo zadnje upanje na srečno zadnjo uro?

Fran. (*Ga potlači na stol.*) To je bilo mogoče pred osmimi leti; sedaj se me ne lotite več! Tudi mati je vedela o mojih „šolah“. Tudi ona Vas je varala, ker Vas je predobro poznala in je svoje otroke ljubila.

Krivoprisežnik. Ne, ne! Saj ti ne storim ničesar. A čakal boš, čakal, preden boš gospodar. Čakal, čakal! Do moje smrti boš čakal in svojo roko ti odtegnem. Še na smrtni postelji te prekolnem, še na smrtni postelji!

Fran. Vi ne morete Boga več poklicati za sodnika, ker ste ga enkrat že ponižali za krivo pričó.

Krivoprisežnik. Tako govori moja kri! (*Se vsede.*)

Fran. Ali veste kaj ste razdrli v meni za vse večne čase? Prijateljstvo, rodbino, ljubezen, sploh vse, kar je lepega v človeški duši!

Krivoprisežnik. (*Tresoč se.*) Francelj, Francelj, ti me moraš poslušati. Koliko let mi že teži srce. Nič slabega nisem takrat mislil! Bratov testament sem zaprl mirno v skrinjo. Pisal sem bratu pismo, v katerem mu naznanjam, da sem testament res prejel. Razen njemu nisem živemu krstu črhnil besede o tej stvari. Naenkrat pa brat umrje. Veronika bi bila res imela vse dobiti. Kadarkoli sem pomislil na svoja dva otročiča, se mi je krčilo srce. Dolgo sem se napravljal v sodnijo, da izročim testament. Kadar sem pa vaju zagledal, so mi take misli prešle. Tako so pretekli tedni, testament sem še vedno imel zaprt v skrinji. Veronika pa se je naveličala čakati in je šla k sodniji. Ko smo imeli prvič dan, se mi je Veronika posmehovala. Sodnik je vpil nad menoj, kakor nad razbojnikom, češ kje imaš testament! Tedaj mi je šinilo v glavo, naj rečem, da ga ni. Pri teh besedah je Veronika zrasla, toliko da se nisva stepla! Sodnik je dal oba odvesti. Trmast sem postal. Doma sem molil k Bogu, naj mi pošlje znamenje, če mi bo odpustil, ako testament uničim, ker je bil tak testament vendarle plačilo za njeno grešno razmerje z mojim rajnim bratom. In res, pismo, ki sem ga pisal bratu, ni prišlo ne po pošti nazaj, pa tudi slišal nisem nikdar več o njem. Sodniji pa to ni bilo dovolj. Moral sem priseči. Meni je bilo neizrečeno hudo. Goreče sem molil, naj mi Bog pošlje znamenje. Ko sem bil v sodniji, se oklene Marjana mojih kolen s kuštravimi lasmi v beli obleki, lepa kakor angelček, in me prosi: „Oče, prisegat pojdite.“ Vidiš, to je bilo znamenje od Boga. Mirno sem šel in prisegel. Zavaljo otrok sem vzel ta greh nase. Ko sem zagledal goreči sveči pred križem, mi je postala

desna roka težka kot svinec, pa sem se kmalu ohrabil. Saj ne prisegam, da testamenta ni, ampak, da ga tukaj ni. Zato nisem bogve kako težko prisegel. Ko sem potem doma testament sežgal, si ti naenkrat stal poleg mene. Tedaj sem imel to za nebeško pričo, da se nebo srdi name! *(Pavza.)* Toda ko je potem leto za letom polje dobro rodilo, ko sem imel srečo pri živini, sem pozabil na krivo prisego in se potolažil. A tvoj današnji nastop me zopet razburja. Najrajši bi se zaril v zemljo. Ne vem, kaj bo iz tega! O ti, moj Bog ti, kam sva zabredla! *(Si nasloni glavo v roke.)*

Fran. *(Mu položi roko na ramo.)* Za oba bi bilo bolje, da bi bili Vi vse žive dni malo manj svetohlinski, pa malo bolj poštene. *(Odhaja na desno.)*

Veronika. *(Vstopi.)*

4. prizor.

Krivoprisežnik, Fran, Veronika.

Veronika. Dober večer!

Fran. Oče!

Veronika. Dober večer vsem skupaj! *(Franu, ki hoče oditi.)* Le ostanite! Saj lahko tudi Vi slišite, kar bom povedala Križevcu!

Krivoprisežnik. *(Popolnoma miren.)* Govoriti imaš z menoj! Gobec nesramni! Gotovo ne bo nič posebnega! Danes sem ravno razpoložen za pogovor s teboj! Če že prideš k nam, nikar ne prihajaj tako, kakor bi z neba padla. Če potrkaš, saj toliko počakaj, da ti kdo reče „noter“. Zraven tega ti moram še povedati, da sem tukaj jaz gospodar. Zate nisem Matija Križevac, ampak Križevski gospodar. To si zapomni za drugič! Zdaj pojdi!

Veronika. Jaz bi pa ravno danes rada govorila z Vami! Zaradi moje navade se nikar ne jezite; sem že taka, kakršna sem. V to sobo si upam še večkrat priti, ne da bi potrkala; in če tebi pravim Matija Križavec, je to tudi pošteno ime. Če ti bom pa še dolgo tako rekla, na to ne prisežem! Najbrže ti bodo ljudje že v par dneh povsod tako rekli, kakor ti pravi moja stara mati pri Lahu že leta in leta: Krivoprisežnik.

Krivoprisežnik. Še eno tako mi zini, dekle! Stari Lahovki se pa tako meša! Baba ne ve, kaj govori.

Veronika. Ona danes še ne ve vsega, kar vem jaz. Jaz pa še nikdar nisem toliko vedela, kot vem danes! Jutri grem k sodniji. Pri Vas bom jaz gospodinjala, kakor so oče hoteli. Ti boš pa šel po isti poti, kakor si pred osmimi leti prišel in koder si zapodil mojo mater. Samo ne čudi se nikar, če ne pojdeš po cesti sam, kakor smo šli mi; zakaj tebe bodo gnali žandarji.

Krivoprisežnik. (*Zakriči.*) Gobec nesramni! Če ti je kaj za zdrave kosti, glej, da se mi izgubiš. Za mojim hrbtom delajte, kar hočete! Če imate preveč denarja, spravite tiste reči še enkrat pred sodnijo! Pravica ostane pravica; dokazov imate danes ravno tako malo, kakor ste jih imeli takrat! Zdaj se mi pa kar hitro izgubi, če nočeš, da se ti kaj pripeti.

Veronika. Saj grem! Samo to ti povem, da se ti kaj malo poda, če se delaš prevzetnega in govoriš o pravici in dokazih, ko stoji zraven tebe nekdo, ki te je na lastne oči videl, ko si testament sežigal.

Krivoprisežnik. Le govori tjavendan! Kaj ti veš? Prazne besede! Ali se na tega zanašaš? Ta ti bo ravno prav prišel za pričo.

Fran. To vendarle veste, da mene nihče ne more siliti, da bi pričal proti lastnemu očetu.

Veronika. Saj tega od Vas tudi ne zahtevam, imam boljše pričo. Sedaj bo govoril testament in pa Krivopri-sežnikovo lastnoročno pismo. V mojih rokah je pismo, ki si ga pisal bratu v bolnico.

Krivopri-sežnik. To ni res, to ne more biti res!

Veronika. Pa je le tako. Pismo bo držalo.

Fran. Nesrečnež! Kaj Vam je vse pomagalo!

Krivopri-sežnik. (*Tresoč se omahne na mizo, roki sklenjeni na glavi.*)

Veronika. Vidiš, Krivopri-sežnik, tak si mi všeč! Kaj bi se pred mano tako poviševal, veva vendar obadva, kako je z nama. Misliti si ne moreš, kako željno sem pričakovala te ure vseh dolgih osem let. Vedela sem, da pride dan plačila. Sedaj je prišel čas, ko si pred mano postal majhen, čisto majhen. Prevzetneš, ki nisi bil pred mano nikdar dosti velik. Vidiš, takega sem te hotela videti, ponižanega in ponižnega. Hvala Bogu, doživela sem ta trenutek, ko se ti bere krivda na obrazu, ko ti stoji vse na obrazu, ko ti stoji vse na čelu zapisano: „Pred Bogom in ljudmi sem velik nevrednež.“ Sam si kriv, da je prišlo tako daleč.

Fran. Veronika!

Veronika. Kaj hočete!

Fran. Ali bi moja prošnja za očeta pri tebi kaj za-legla? Nikar se ne prenagli, počakaj, prosim te zanj!

Veronika. Tam v mrtvašnici na Lahovem leži moj brat na mrtvaškem odru. Živel je nesrečno. Umirajoč me je prosil, naj ga maščujem. Moj brat bi ne šel tako zgodaj pod zemljo, če bi tega (*Pokaže na Krivopri-sežnika.*) ne bilo; zato ne prosite zanj.

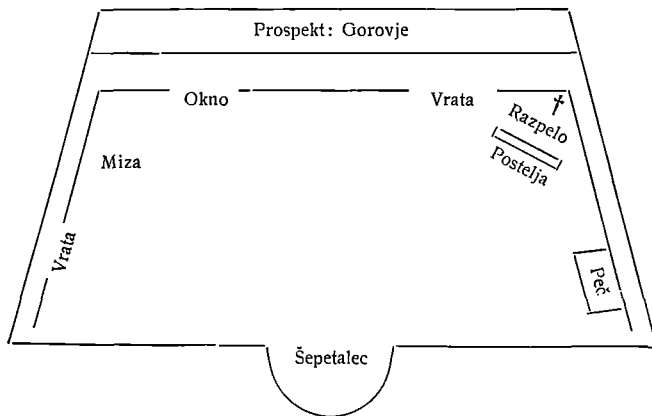
Fran. Saj ne prosim samo zanj, saj prosim tudi zase!

Veronika. Revež! Vem, da Vi niste krivi in da se je težko pokoriti za tuje grehe. Stari račun pa le mora biti poravnan. Kadar bom ž njim obračunala, pridite in prosite zase! (*Poda mu obe roki.*) Do takrat — z Bogom!

Zastor.

4. slika: Nočni gostje.

Veronikina čimnata pri Lahu. Stranska vrata na levo. V ozadju na desni postelja, na levi okno. Nad posteljo razpelo. Tema.

5. prizor.

Veronika.

Veronika. (*Sedi na postelji, podpira glavo in poje:*)

„Je pa davi slanca pala
na zelene travnike.
Je vsó travco pomorila,
Vse te žlahtne rožice.

Men' pa ni za rožce žlahtne,
če jih slanca pomori.
Men' je le za dekle moje,
če me ona zapusti.“

Kdor je to pesem zložil, ta je vedel, kaj je ljubezen.

6. prizor.

Veronika, Anton.

Anton. (*Se pokaže pri oknu.*) Pozdravljena, Veronika.

Veronika. (*Prestrašena.*) Kako si me ustrašil! Kaj iščeš pri nas? Ne vem, kako si upaš še do mene!

Anton. Čakam že od mraka. Danes zjutraj si se ločila od mene jezna. Zato sem prišel. (*Hoče zlesti skozi okno.*)

Veronika. Le zunaj ostani! Ne maram s tabo nič več govoriti. Jaz s tabo nič, ti pa z mano ne. Med nama je vse končano. Le vsak svojo pot hodiva!

Anton. Ti me nisi nikoli marala.

Veronika. Ti se pač imaš pravico pritoževati. Ti pa ti! Kdo se je prvi začel kujati? A?

Anton. Jaz moram očeta ubogati!

Veronika. Že prav, že! Nimam nič zoper to. Prav vsaki te privoščim. A zdaj zahtevam, da greš in da me tudi vnaprej pustiš pri miru.

Anton. Kakor sem že rekel, tako bi ne mogla govoriti, če bi me imela samo toliko rada, kolikor je za nohtom črnega.

Veronika. Le toži, to se ti tako poda! Hinavec! Morebiti mi boš še natvezel, da si postal božjasten, ker so ti Marjano usilili!

Anton. (*Vstopi v sobo.*) Veronika, ti si vsa drugačna kot Marjana.

Veronika. Nikar me ne imej za tako neumno, da bi se ti dala na dobro besedo ujeti.

Anton. Marjano moram vzeti, ker sta stara dva tako sklenila. Saj ju poznaš, betica je betica! Nobenemu ne dopoveš ničesar. Če bi tebe ne imel, bi imel malo veselja na svetu. Saj je tudi tvoja mati živela — — —

Veronika. (*Ga prekine.*) Bila sem mlada, neizkušena, ko sem te spoznala. V teh letih se kmalu kdo komu prikupi. Mislila sem, da so vsi, ki nosijo hlače, možje. Če bi imel le majhno moškega na sebi, bi mi rekel: „Marjano bom vzel, s teboj končam.“ To bi bilo pošteno in moško! Spočetka bi bila res žalostna, sčasoma pa bi pozabila. Vdala bi se v božjo voljo in si mislila, da je moralo tako priti. Sedaj pa, ko sem zopet prosta, bi moral priti vse drugačen mož, da bi mu rekla: da. Med nama je vse končano; — in sedaj se izgubi, odkoder si prišel.

Anton. Veronika! Poslušaj me!

Veronika. Kar sem rekla, sem rekla!

Anton. Samo še eno besedo!

Veronika. Če ne greš zlepa — — —

Anton. Kaj boš čakala boljšega, ki pride bogvekdaj. Mene imaš že sedaj!

Veronika. Lump!

7. prizor.

Veronika, Anton, Fran.

Fran. (*Skoči skozi okno.*) Veronika!

Anton. Kaj pa Vi hočete? Kaj Vam mar najini pogovori? Čeprav sva se malo sprla, bo kmalu zopet vse dobro! Kar glejte, da izginete.

Fran. (*Se ne zmeni zanj.*) Ti nisi sama? Rad bi govoril s teboj, s teboj sólo.

Veronika. Ne vem, kaj? In ob tej uri? Ker sem Vam danes pokazala en prst, hočete kar celo roko. Jaz neumnica bi pa tudi lahko vedela, da se morajo o kresu okna zapirati, če ne se naleti preveč nepotrebnega mrčesa v sobo.

Anton. Ali veste, gospod, kdo sem jaz?

Fran. Ne vem; me tudi ne zanima.

Anton. Jaz sem mladi Kmetovec!

Fran. Me veseli! Jaz pa mladi Križavec.

Anton. Jezus! Bodoči svak! Nikar ne zamerite! Doma nikar ne povejte, da ste me videli tukaj.

Fran. Velja! Toda uslugo za uslugo. Na, hop! (*Nastavi mu palico, čez katero mora skočiti, preden odide skoz okno.*)

Anton. Lahko noč!

Fran. Vrag te vzemi!

8. prizor.

Veronika, Fran.

Veronika. (*Spočetka silno ponosno.*) Če bi Vas ne bilo, bi mu že sama pomagala. Kaj pa pravzaprav hočete? Ali boste mar še tretjega počakali, da bo še Vam rekel – hop!

Fran. Tretji ne izostane.

Veronika. Potem vas do jutra ne bom zmetala vun. Pošteni ljudje ob tem času spijo.

Fran. Vem, da si nejevoljna, ker sem prišel ob tej uri, kar meni nič, tebi nič. Svarit sem te prišel! Samo zato sem tukaj, da te branim.

Veronika. Ni treba! Imamo že dva taka psa pri hiši, da sta bolj zanesljiva kakor ljudje.

Fran. Najprej moraš vedeti, zakaj gre! Sama boš izprevidela, da nisem prišel k tebi zaradi kakih norčij. Moj oče se je odpravil na Lahovo. Lahko si misliš, da ga ne vodi k tebi nič dobrega.

Veronika. (*Prestrašena.*) Vaš oče! Pojdite, pojdite; to si samo domišljujete.

Fran. Bog daj, da bi bilo res! Mož, ki mu gre za vse, je vsega zmožen; tudi nasilstva se ne bo ustrašil.

Veronika. (*Boječ.*) Ne verjamem, da bi imel toliko poguma. Saj ste ga sami videli, kakšen je bil davi! Čisto potrt!

Fran. Četudi je omagal, obup ga zopet okrepi. Prišel sem zaradi nas vseh; zaradi tebe, zaradi sebe in radi njega samega, da se ne zgodi še kaj hujšega, kakor se je že zgodilo.

Veronika. Mar mislite, da je tega zmožen?

Fran. On ne more več trezno preudariti, ničesar več premisliti. Zanj velja le še: naj pride, kar hoče. Zato bi te prosil, dovoli mi, da stražim pod tvojim oknom. Preveč se bojim zate. Ne smem se ganiti odtod, ne smem!

Veronika. Dober človek ste, toda nobeno pošteno dekle ne bi dovolilo, da bi ponoči fantje lazili pod njenim oknom.

Fran. Imaš prav! Bom pa opazoval od daleč. Sedaj veš, odkod ti preti nevarnost. Veš tudi, odkod imaš pri-

čakovati pomoči. Zato ti ne rečem lahko noč, temuč Bog s teboj.

Veronika. (*Mu poda obe roki.*) Vi ste pošten in dober sovražnik!

Fran. Veronika, skleniva mir! Odpusti, pozabi! Dovolj in preveč smo že vsi trpeli.

Veronika. Tistemu, ki ste ga prej zalotili pri meni, bi se ne zaupala kar tako na slepo.

Fran. Ti si pošteno dekle! (*Veronika ga globoko ginjena pogleda.*) Veronika, ali ti je toliko na tem, kako o tebi mislim?

Veronika. Bodiva rajši o tem tiho. Sedaj se ne bojim nikogar, odkar vem, da nisem sama.

Fran. Domov se itak ne vrnem več, zato te spremim jutri lahko do mesta, saj vem, da pojdeš k sodniji. Zjutraj te počakam pri znamenju, potem pojdeva skupaj. Nocoj pa bom stražil tod zunaj. Bodi zdrava! (*Veter piha, piš, dež.*)

Veronika. (*Pogleda skozi okno.*) Nikar ne hodi! Poglej, kako je nebo črno, kako divja veter! Kaj se boš celo noč potikal okrog hiše? Tihotapci pridejo kmalu. Potlej izpustimo pse in nihče si ne bo upal v hišo.

Fran. Pa naj bo, kakor ti hočeš! Samo da bi ta noč že enkrat minula! Zdravstvuj! (*Zleze skozi okno.*) Bog s teboj, Veronika!

9. prizor.

Veronika sama.

Veronika. (*Gleda za njim.*) Sedaj ne vem, če je dobil pravo stezo; ne vidi se niti za ped daleč. (*Grom in blisk.*) Nocoj bo strašna noč. Kako tuli veter! (*Zapre okno; ko hoče zakleniti še vrata, vstopi Krivoprisežnik s puško na rami.*)

10. prizor.

Veronika, Krivoprisežnik.

Krivoprisežnik. Le pusti odprto!

Veronika. Torej je vendarle prišel.

Krivoprisežnik. Kaj se pa tako bojiš? Ali te je že minilo zabavljanje! Bolj pamétno storiš, če se s pametjo ne skregaš. Zakaj si tako tiha? Saj vem, da ti ni prav, da sem prišel. A vedi, da imam posebno veselje s tem, če morem take trme, kot si ti, malo ukrotiti. Le nikar ne skušaj klicati na pomoč. (*Nastavi puško.*) Kar lepo krotka in ponižna ostani! Tisto pismo mi daj! No, nikar ne pre-mišljaj dolgo! Pismo mi daj!

Veronika. Sam dobro veš, da ga nimam več! Saj si vendar zunaj prežal in videl, kdo je bil pri meni.

Krivoprisežnik. Nikar ne uganjaj neumnosti! Meni se mudi. Hitro daj pismo, če ne — — —

Veronika. Ne vem, čemu se norčuješ iz mene! Ali nisi sam našuntal svojega sina, da me je pripravil ob pismo. Saj si ga sam k meni poslal, da me je oropal lista. Zdaj imaš, kar si hotel, in mi daj mir!

Krivoprisežnik. Jaz da bi bil koga poslal? Kaj govoriš! Ali se ti meša?

Veronika. Ta je dobra! Torej ne maraš poznati tistega, ki je ravnokar zlezel skozi okno. Tvoj sin je bil!

Krivoprisežnik. Jezus, Marija! Moj Francelj?! Svojim očem nisem verjel, ko se je v temi plazil mimo mene! On je bil! Njegova obleka, njegova hoja! O, lump, prehitel me je; hoče me imeti popolnoma v svojih rokah.

Veronika. (*Zbadljivo.*) Kar ti seveda ni všeč.

Krivoprisežnik. Midva sva že zgovorjena! Snoči se ti je zadnjikrat sanjalo o mojem posestvu. Le zapomni

si! O tvoji tožbi bodo o svetem Nikoli delali sodbo. Svetujem ti tudi, če hočeš sama sebi dobro, da o Krivoprisežniku nikdar in nikomur ne črhneš besede. Tako, s teboj sem zgovorjen! S fantalinom bom pa kmalu. (*Odide.*)

11. prizor.

Veronika sama.

Veronika. Bog mi odpusti ta greh! Ampak, če človek z ničvrednežem občuje, postane sam malo vreden. En malopridnež deset pravičnih in poštenih izpridi. Sedaj sem starega na Franceljna naščuvala. E, kaj bi se bala, saj ga bo zgrešil v tej temi! (*Blisk, grom.*) A hudo bi mi bilo, če bi se mu kaj pripetilo. Rada ga imam, kot bi mi bil moj brat. (*Pavza.*) Oh, moj pravi brat leži gori pri cerkvi pokopan. Večni Bog bodi obema milostljiv! Mrtvecu naj bo lahka zemlja, Francetu pa naj da Bog sreče in blagoslova. (*Poklekne k postelji in moli pred križem. Blisk, grom.*)

Zastor počasi pada.

[12. prizor.]

(Se lahko izpusti.)

Fran, tihotapci.

Prvi tihotapec. Vražje vreme! Saj nas bo še v vodo pometalo in odneslo!

Drugi tihotapec. Pa malo svojih grehov daj v vrečo, pa boš tako težek, da te veter ne bo mogel prevreči.

Fran. (*Za odrom. Iz nasprotne strani.*) Hej, ljudje božji, kje pa ste? Zašel sem. Nikamor si ne znam pomagati!

Tretji tihotapec. Če ne znaš ponoči hoditi, pa drugič doma ostani. Do te brvi priplezaj, potem se drži na desno. (*Tihotapci izginejo.*)

13. prizor.

Fran, Krivoprisežnik.

Krivoprisežnik. Hej, hej! (*Pavza.*) Hej! (*Se pokaže v ozadju.*) Francelj, Francelj, počakaj!

Fran. Kdo kliče?

Krivoprisežnik. (*Pride v ospredje.*) Tukajle mora biti. Hej! Ali si ti, Francelj.

Fran. (*Pride na oder.*) Kaj pa se Vi klatite tod okrog?

Krivoprisežnik. Kar lepo tiho bodi, že vse vem! Z menoj pojdi, saj sam tako ne znaš poti.

Fran. Vodnika ne potrebujem. Z Vami sploh ne grem; najini poti gresta na dvoje.

Krivoprisežnik. (*Odločno.*) Francelj, ti imaš pismo!

Fran. Kdo to pravi?

Krivoprisežnik. Veronika sama mi je povedala.

Fran. A, ali ste bili pri njej! Če ona tako pravi, bo že res.

Krivoprisežnik. Če je res, daj pismo meni!

Fran. Ga ne dam! *(Se obrne.)*

Krivoprisežnik. *(Ga zadržuje.)* Francelj, če ti je kaj za izveličanje moje duše, daj mi pismo. Moram ga imeti! Tvoj sivi oče te prosi na koleh s povzdignjenimi rokami: „Ne spravi me v sramoto, če ne, ne vem, kaj se bo zgodilo.“

Fran. Naj se zgodi, kar se mora zgoditi. Jaz bom mirno čakal in naj pride, kar hoče. *(Hoče oditi.)*

Krivoprisežnik. Ne, ti ostaneš! Svojega očeta moraš ubogati; tako stoji že v svetem pismu.

Fran. Pustite me! Jaz z Vami nimam nič več opravka. *(Blisk. Se mu iztrga, da odleti Krivoprisežnik ob skalo. Potem spleza po skalovju.)*

Krivoprisežnik. Kaj, tako boš ravnal z mano?! O, čakaj, ne izpustim te živega iz rok! Francelj, če me ne počakaš in ne daš pisma, te ustrelim kakor divjo zver.

Fran. *(Je priplezal do brvi.)* Pomislite, da so prsti, s katerimi boste izprožili petelina, ravno tisti, s katerimi ste po krivem prisegli. No, le ustrelite, če imate pogum! *(Grom se začuje.)*

Krivoprisežnik. *(Divje.)* Vrag peklenški! *(Ustrelj.)*

Fran. *(Pade tiho v prepad. Pavza.)*

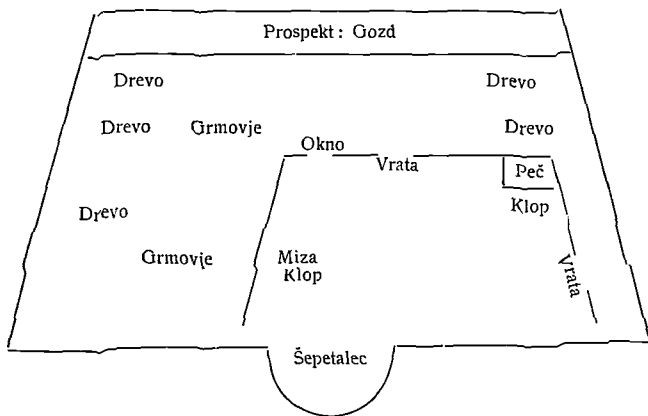
Krivoprisežnik. *(Tresoč se, počasi, trgano.)* O ti moj Zveličar! Ali je tudi to moralo priti nadme. Sam ni hotel drugače. Tam doli leži, voda ga odnese. Glavo si je razbil na drobne kosce. Pismo voda izpere in odnese. Dokaza za mojo krivo prisego ne bo več! Nihče več ne bo pričal proti meni! To je usoda! Tako se je moralo zgoditi. *(Opotekaje se spleza v ospredje in se zgrudi poleg znamenja na tla.)* Moj Bog! Moj Bog!

Zastor.

III. dejanje.

6. slika: V oglarski koči.

Revna kočá sredi gozda. V koči dvoje vrat, klop, miza, stol.

Če nima oder kočé, naj se cela slika igra v preprosti kmečki sobi, kakor v 2. sliki: V gostilni na Lahovem.

1. prizor.

Nosanka, Roza, Katra.

Nosanka. Le spat pojdite, dekleta, da boste jutri lahko vstale.

Katra. Nič se nikanar ne bojte za naju, mati; prej nama morate še povedati povest o kmetu, ki je po krivem prisegel. (*Grom.*)

Roza. No, mati, povejte jo no!

Nosanka. Da bo vaju celo noč strah! To ni za tako mlada dekleta, preveč bi vaju bilo groza.

Katra. O ne, nič naju ne bo strah! Kar pripovedujte!

Nosanka. Poslušaj, kako vetrovno je. In dežuje, kakor bi iz škafa lilo! Kako strašno grmi! Potlej naj vama pa še pripovedujem tisto strašno povest.

Roza. Kar začnite, mati!

Nosanka. No, pa bom, prstjenke! — Enkrat je živel kmet, ki . . . Roza, daj zapri okno!

Roza. (*Zapira okno.*) Nekdo gre k nam!

2. prizor.

Prejšnje, Krivoprisežnik.

Krivoprisežnik. (*Vstopi ves premočen, bled, razmršen.*) Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Vsi. Na veke! Amen!

Nosanka. No, nikanar mi ne pomočite cele bajte. Saj teče od Vas kakor od dežnika. Gotovo Vas je ploha ujela. Tjale v kot sedite!

Krivoprisežnik. Ploha, ploha!

Nosanka. Bi radi prenočili pri nas, kajne? Odkod pa prihajate, kaj?

Krivoprisežnik. (*Zamolκλο.*) Od daleč! (*Sede.*)

Nosanka. Ste pa zelo na kratko navezani. Od Vas bomo malo zvedele.

Roza. Pustite ga no! Slišite, na svisli pojdite spat!

Katra. (*Nejevoljna.*) Povejte nama no hitro tisto povest!

Nosanka. Dobro, jo pa bom! Enkrat je živel kmet, ki je bil strašno bogat. Temu kmetu je bil reven bajtar zelo dolgo časa dolžan nekaj sto kron. Ko je ležal bajtar na smrtni postelji, je poklical bogatina k sebi in mu poplačal ves dolg. Nato je povedal ženi, da je ves dolg poravnan. Kmalu nato je umrl. Ko je bilo opravilo na osmi dan končano, je šla vdova k bogatinu po potrdilo, da je ves dolg poravnan. »Kaj se ti blede?« zarohni bogatin nad njo. »Potrdilo naj ti dam, ko mi pa tvoj rajni niti krajcarja ni plačal.«

Roza. Oderuh nesramni!

Katra. Tiho bodi in poslušaj!

Nosanka. Vdova gre nato k sodnji. Bogatin pa pri-seže — seveda po krivem — da ni dobil ničesar. Revica je morala s svojima otročičema po svetu! Domačijo so ji prodali. Bogatin pa je bil dvakrat plačan, dvakrat bogat in dvakrat vesel. Pridno je hodil v cerkev, dajal vbogajme, za maše, tako da mu ljudje že več drugače niso rekli kakor »svetnik«. Mislil je, da bo na ta način Boga potolažil. Vse mu je šlo po sreči. Če je prosil za dež, je deževalo, če je prosil za srečo pri živini, so mu kar po tri krave storile. Tako je sam mislil, da ostane kriva prisega brez kazni.

Roza. Sedaj ni več takih ljudi, kaj ne!

Krivoprisežnik. Pripovedujte dalje! Tako povest tudi jaz rad slišim. (*Sede izmučen na stol.*)

Nosanka. Kaj pa Vam je, da se tako tresete po vsem životu? Ali Vam je mraz?

Krivoprisežnik. Nak! Samo premočen. Le končajte povest!

Nosanka. Dobro! Bogatin je imel tako srečo, kakor bi bil Bog v nebesih umrl, vrag pa cel svet v najem vzel. Na smrtni postelji je poslal po gospoda. Ko je prišel hlapec gospoda klicat, se je ta takoj napravil na pot, kakor bi vedel, da so ure že štete, kot bi že čakal, kdaj bodo poslali ponj. Vsa vas je drla za gospodom. (*S poudarkom.*) Toda ljudem se je čudno zdelo, da so prav ob istem času videli domačega gospoda v gostilni, ko se je pogovarjal z županom in učiteljem.

Roza. Le poslušaj, Katra, poglavitno šele pride.

Katra. Bodi no tiho!

Krivoprisežnik. (*V silnem strahu.*) No, kaj je bilo potem?

Nosanka. Ko je bil gospod z bolnikom sam v čumnati in bi se bogatin moral začeti izpovedovati, je začelo bliskati in grmeti, da je bilo groza. Tisti, ki ga je bogatin imel za gospoda, je pa klel, da se je kar tema delala. Bogatina je obhajala groza, hotel se je prekrižati, pa se ni mogel. Zavpil je „Bog“, a potem ni spravil nobene besede več iz ust. Njegov izpovednik se mu je režal v obraz in dejal: „Pusti vse take poizkuse pri miru! Če se mi izpoveš ali ne, jaz tako vem vse tvoje grehe. Izgubljen si! Takrat je pa bogatin zbral ves pogum in je rekel: „Jaz mislim, da so mi moji grehi že davno odpuščeni, če ne, bi ne imel toliko sreče?“ Izpovednik se je zasmel, da se je razlegalo po vsej hiši. Nakrat je zrasel do stropa! Prikazen je govorila s silnim glasom: „Ti si po krivem prisegel; od takrat te imam jaz v krempljih. Pusil sem, da se ti je dobro godilo, da si se še bolj pogrezal v grehe. Ni bilo več rešitve za te. Tudi sedaj mi ne uideš!“

Krivoprisežnik. (*Z izbuljenimi očmi.*) O ti prokleti sovražnik človeštva!

Nosanka. „Bogatin“ je nadaljeval peklenšček, „moj si in moj boš vse večne čase! Poplačati te moram, ker si mi celo življenje tako zvesto služil. Od tistega trenutka, ko si po krivem poklical Boga na pričo, sem postal jaz tvoj gospodar: Zakaj jaz sem bog laži in hinavstva in kot tak vladar sveta.“

Krivoprisežnik. Nehajte, nehajte! To je vse izmišljeno.

Nosanka. No ja, tako se govori! Ko se je hotel bogatin prekrižati, se mu je vrag zasmel: „Vem, da bi te križ, če bi ga mogel narediti, rešil. A ti nisi več gospodar svoje roke. Kaj boš delal križ s tistimi prsti, ki si jih vzdignil takrat, ko si po krivem prisegel? No le prekrižaj se, če se moreš.“

Krivoprisežnik. (*Divje zakriči.*) Francelj, ali že vsi ljudje vedo! Ali mi je na čelu napisano! Vun, vun pravim! Kaj me gledate?!

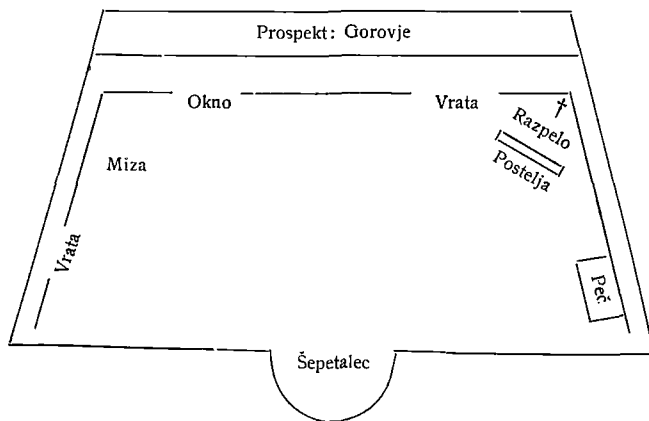
Nosanka, Reza, Katra. (*Strahoma zbeže iz sobe.*)

Krivoprisežnik. Iz vseh kotov zijajo vame peklenške oči! Kaj hočete od mene? Poberite se! (*Prevrne stol, kar dvigne prah.*) Ha, ha! Kaj se vališ iz tal, vrag peklenški! Ali si prišel pome? Pusti me! Tebi ne bom povedal ničesar, če me še tako daviš, če spustiš še več gadov name, da me pikajo. Tebi utajim vse! Samo na Boga se zanesem. Poberi se! Kaj misliš, da se ne morem prekrižati? Poglej hudoba! (*Izkuša se z desno pokrižati, ali ne more je vzdigniti. Potem dvigne levico, a tudi ta mu omahne, in kakor mrtvouden se sesede.*) Jezus! (*Zakriči.*) Marjana, Veronika! (*Umre.*)

Zastor.

7. slika: Ljubezen in sovraštvo.

Oder je popolnoma isti kakor v 4. sliki (Nočni gostje).

3. prizor.

Veronika, Zidarka.

Veronika. Kdo je?

Zidarka. (*Trka.*) Veronika, Veronika!

Veronika. Ali ste Vi, mati?

Zidarka. Odpri, Veronika!

Veronika. Koj, mati!

Zidarka. Tihotapci so tukaj! Motili te ne bodo nič, pa ti jih tudi ne boš nič motila. Vendarle bi to sobico potrebovala za nekega gospoda, ki so ga tihotapci prinesli s seboj.

Veronika. (*Zase.*) Težka slutnja se me loteva! (*Glasno.*) Ali te grdobe sedaj tudi že ljudi tihotapijo?

Zidarka. To ti je žalosten fant, ki so ga pripeljali s seboj. Puška se mu je sprožila, obstrelil se je in padel v prepad, kjer drvi hudournik. Tihotapci so ga z vrvmi izvlekli z grmovja, na katerem je obvisel.

Veronika. (*Prestrašena.*) Za božjo voljo! Da bi ta nesrečnejš le Francelj ne bil.

Zidarka. Takoj ti ga pripeljem! (*Odide.*)

Veronika. Kar misliti ne smem, da bi bil on. Ali naj revež radi mene trpi? Oh, saj gotovo ni on! Kak tujec bo.

4. prizor.

Veronika, Zidarka, Fran.

Zidarka. (*Pripelje Frana.*)

Veronika. Jezus! On je! (*Skoči k njemu, drhteč.*) Francelj, Francelj! Vsega tega sem jaz kriva. Lepo te prosim, ne bodi hud name! Starega sem nalašč naščuvala nate. O, če bi bila vedela, da se bo tako končalo — —

Zidarka. (*Izpusti Frana in začudeno gleda.*)

Fran. (*Bled, potolčen po obrazu, levo roko povezano.*)

Kaj govoriš? Jaz sem se sam — — —

Veronika. Ti sam si se obstrelil s puško, ki jo je drugi imel!

Fran. Če mi hočeš res kaj dobrega storiti, ne govori o tem. (*Se nasloni nanjo.*)

Zidarka. Šmentaj, šmentaj! Ali sta tako dobra znanca? Sam zlomek se spoznaj! Ti, kdo pa je to?

Veronika. Francelj!

Zidarka. Pa ne mladi Krivoprisežnik?

Veronika. Ta ni krivoprisežnik, ta ni!

Zidarka. Nazadnje si se še zagledala vanj, kajne?

Veronika. Kako slabo takoj sodite. A prosila bi Vas res, mati, da mu smem streči sama.

Zidarka. (*Premišljuje.*) Tako govorenje, take besede! In ta ljubeznivost! Pa se človek spoznaj, če se moreš!

Tihotapci. (*Za odrom kličejo in trkajo.*) He, mati, še en bokal!

Zidarka. (*Zavpije skoz vrata.*) Takoj pridem, takoj!

Veronika. (*Popravlja Franu obvezo na glavi.*)

Zidarka. Če že ravno hočeš, pa bodi usmiljena sestra. (*Odhaja.*) Kdo bi si mislil, da se bo še ta pritepel pod mojo streho.

5. prizor.

Veronika, Fran.

Veronika. Sama sva, France! Sedaj mi povej vse po pravici!

Fran. Čemu, čemu? Ali bo potem kaj drugače? Ponesrečil sem se, in s tem je vse povedano. Kriva nisi ne ti, ne on.

Veronika. Misel, da si se radi mene pobil, me zelo vznemirja.

Fran. Le pomiri se! Kar se mora zgoditi, se bo zgodilo. Miru sem potreben! (*Nasloni glavo nazaj in zapre oči.*)

Veronika. Kako te trese mraz, in kako ti zobje šklepetajo. (*Zakrije luč. Čuje se mrtvaški zvonček.*)

Fran. Veronika, povej, kaj brni po zraku; ali je komar zašel v sobo?

Veronika. (*Prisluškuje.*) To brnenje prihaja od zunaj od Lahovega sem. (*Odpre okno.*) Mrtvaški zvonček!

Fran. Bog mu daj večni mir in pokoj! Rad bi, da bi zvonilo meni.

Veronika. (*Zapre okno in pride k njemu.*) Zakaj sedaj obupavaš? Pred par urami si me še hotel spremiti čez hribe in planine do mesta.

Fran. (*Žalostno.*) Čez hribe in planine! O, takrat, ko sem to rekel, sem bil zdrav, sedaj je pa drugače z mano. Sramote, ki bo zadela našo hišo, ne morem preživeti. Je pa tudi bolje, da prej umrjem.

Veronika. Ne govori tako! Nobenega veselja bi ne imela s testamentom, če bi se tebi slabo godilo. Ti si mi najboljši, najljubši prijatelj, ki ga imam na svetu.

Fran. Hvala ti, Veronika! Ohrani me v blagem spominu! Zvonček je utihnil. Kajne, Veronika, da boš usadila kako cvetko na moj grob? Včasih me bosta ti in Tone prišla obiskat. Najbolj bogata bosta v celi okolici. Saj mislim, da mi Tone tvojih cvetk ne bo nevoščljiv.

Veronika. Če bi prišel Tone sedajle ves v zlatu kakor kralj in bi ti stal zraven njega raztrgan in pobit, kakršen si, bi mu še rekla: „Francelj je moj prijatelj, ti pa nisi!“ Glej, Francelj, ne smeš biti žalosten! Poglej, kako v

jutranji zarji žare gore, kako se blesti v jutranjem hladu rosa, kako zlati so solnčni žarki in kako prepevajo ptički slavo Bogu. Ne, Francelj, svet je prelep, da bi ti že smel umreti. Oh, ko bi vse to bilo le sen, ki bi se ga človek mogel otresti, potem bi — — Tako pa ne trpim samo pod tujim in lastnim grehom, temuč — —

Fran. Še mene si si nakopala na glavo — — —

Veronika. (*Ga prekine.*) Streči ti hočem, dokler ne okrevaš popolnoma. Ti ne veš, kako bom vesela, kadar čisto ozdraviš. Tistega bi pa rada poznala, ki bi o tebi slabo govoril, če te bom jaz spoštovala.

Fran. Nehaj, nehaj! Za Božjo voljo te prosim, nehaj! Dobro mi hočeš, a še sama ne veš, kako me tvoje besede bole. Tukaj, kjer je vsak kosček zemlje prepojen zame z žalostnimi spomini, tukaj, kjer mi bo lahko vsak hlapec očital, da naj me bo sram — —

Veronika. Ne govori tako čudno! Nikogar še nisem poznala, ki bi bil tako pošten, tako zvest in tako priden, kakor si ti. Francelj, jaz te odkupim iz rok smrti! Koliko zahtevaš zato, da ne boš več žalosten in da boš živel še toliko časa, da bom imela že sive lase.

Fran. Ne razumem te!

Veronika. Bolje je, da mrtve pravice ne oživljam, če bi mi pri tem ti umrl.

Fran. (*Zapre oči in zahrope.*)

Veronika. (*Gre v nasprotni konec sobe, vzame pismo iz nedrija in ga sežge ob goreči sveči.*) Pokojni duh očetov, ne smeš se srditi na svojo hčerko, če se prostovoljno odpoveduje tvoji in svoji pravici! Nikogar drugega s tem ne prikrajšam kakor samo sebe. (*Potepta goreče pismo.*)

Fran. Luč — ali sije solnce v sobo? (*Zagleda goreči papir.*) Kaj si storila, Veronika?

Veronika. Sežgala sem, kar tebe žali.

Fran. Veronika, pismo?! Kaj počneš? Tvoje dokazilo! Kaj bo iz tega?

Veronika. Naj bo, kar hoče; samo da se tebi ne zgodi nič žalega.

Fran. (*Zakriči.*) Veronika, sedaj vidim, kako globoko in resnično me ljubiš.

Veronika. Francelj, Francelj, moj Francelj! (*Sramežljivo zakrije svoj obraz ob njegovo ramo.*)

Fran. (*Ji privzdigne glavo in ji gleda v oko.*)

(*Pavza. — Zunaj se čujejo glasovi.*)

6. prizor.

Fran, Veronika, Kmetovec, Anton, Marjana, Zidarka, Nosanka.

Zidarka. (*Še zunaj.*) Le kar noter, če ga hočete videti in ž njim govoriti.

Vsi. (*Vstopijo.*)

Kmetovec. Ali si ti, Francelj? Ne bo nič hudega, kaj?

Marjana. (*Poklekne predenj.*) Brat!

Fran. Marjana?!

Kmetovec. Vsa Kmetovčeva in Križevčeva družina je iskala Vašega očeta, ker se je nocoj kar nekam izgubil. To vam je vražji človek! Po dolgem iskanju smo ga našli. Sedaj leži mrtev v mrtvašnici!

Zidarka. Ali veš, kje leži? Zraven mrtvega Jaka, Veronikinega brata in tvojega bratranca!

Fran. Uboga Veronika!

Kmetovec. Sedaj ste Vi gospodar. Nikar ne pozabite Marjane, če se danes ali jutri vzameta s Tonetom! Kaj pa Veronika? Ali bo dovolila, da vzame Tone Marjano?

Fran. Veronika ni več njuni sreči napoti. Čez leto dni, če Bog da, jo poročim jaz. Kajne? Pozabi ob ljubezni mladega sovraštvo starega. Skrivnost, ki jo je nesel moj oče v grob, naj bo tudi nama sveta! Molčiva o njej, da bo lažje počival! Veronika, odpusti mu!

Veronika. Naj v miru počiva!

Vsi. Amen!

Veronika. (*Se skloni k Franu.*) Ko zopet ozdraviš, te popeljem vrh najvišje gore in od tam bova pripovedovala vsemu svetu: „Minulo je in končano je vse! Novi ljudje bodo začeli novo življenje! Grehi staršev so pozabljeni, zakaj ljubezen mladih je močnejša, kakor sovraštvo starih!“

Živa slika. — *Skoz okno posije prvi žar jutranjega solnca.*

Zastor.

Opombe.

Vedno bolj narašča potreba po dobrih igrah, ki jih morejo igrati naši podeželni ljudski odri v večjih krajih, kjer ne pridejo izključno igre s samo moškimi ali s samo ženskimi vlogami v poštev. Te igre morajo biti v prvi vrsti narodne in ljudske igre z zdravim jedrom, ki obenem ne stavijo na uprizarjanje in sceničen aparat odra prevelikih zahtev.

Tej živi potrebi ustrezamo s tem, da izdaja Kato-liška Bukvarna slovensko talijo pod naslovom „Ljudski oder“.

Vsaki igri, ki bo izšla v zbirki „Ljudski oder“, bodo pridejane strokovnjaške režijske opazke za srednje in male odre. Omogočena bo s temi opombami tudi najmanjšemu podeželnemu odru uprizoritev vsake igre „Ljudskega odra“.

Za vsakokratno inscenacijo tega ali onega sceničnega efekta, te ali one tehnične težkoče bo tudi podan vsekdar nasvet, ki se bo dal tudi pri najskromnejših razmerah brez težave izvesti.

* * *

Na odrih, kjer bi ne bilo na razpolago dovolj igravcev in igravk, se dotična mesta, ki so v igri zaznamovana z oklepaji, lahko brez škode za celotno igro izpuste.

Vse druge osebe, izvzemši Frana in Jakoba, ki govorita slovnično, naj govore v dialektu, ki je v kraju kjer se igra vsakokrat igra v navadi.

Režijske opombe so splošne. Vendar se lahko ravnajo po krajih, kjer se igrajo, in jih vsakokratni režiser lahko izpremeni.

Vsaki sliki je pridejan načrt scenerije. Vendar manjšim odrom ni treba, da se drže tesno priloženih skic. Kjer ni pripravnih kulis, se vrši lahko peta slika v gozdu, mesto v skalovju, šesta v sobi, mesto v koči, prva v vasi, mesto na vrtu.

Petje je narodno; kjer ni zboru na razpolago, se tudi lahko izpusti.

Razvrstitev živih slik in grup naj se uredi po vsakokratnih razmerah in pogojih, toda aranžer mora paziti, da pri živi sliki nikdar nobena oseba ni zakrita od druge, in da se barve oblek grupirajo tako, da ne vpijejo preveč.

Grom se inscenira takole: Vzame se 1·50 *m* dolg in 1 *m* širok kos kositarja, katerega se obesi v bližini odra tako, da visi prosto. Krog enega konca palčice, tudi kuhalnica je dobra, se ovije cunj; tako dobimo tolkač. S tem drsamo, tolčemo ali udarjamo po kositarju in ta „grom“ vzbudi precejšnjo iluzijo. Različno močni in različno hitri udarci variirajo moč in oddaljenost groma.

Dež se napravi tako, da damo v precej veliko sito, katerega dno je železno ali sploh kovinska mreža, par

majhnih kamenčkov. Ako premikaš sito na vse strani, šum, ki nastane, ni neenak dežju.

Za **veter** vzemi poldrug meter dolg kos platna in ga na obeh dolgih koncih napni; če drgnemo platno s krtačo, dosežemo vetru podoben piš.

Blisk nam napravi magnezija, ki se mora hitro ugasniti, **mesečino** pa modra salonska luč (bengalische Zimmerflammen). Magnezijo in druge svetlobne efekte prodaja puškar Kaiser v Ljubljani (Šelenburgova ulica).

Krivoprisežnik je ošaben kmet, ki se rad baha s svojim bogastvom. Vse se mora zgoditi po njegovi volji. Vrhu zapovedljivosti je še neizmerno lakomen. Ta lakomnost ga je privedla do krive prisege. Tako je rodil greh greh. Ko je naletel pri sinu Franu na odločen odpor, mu ni bilo nobeno sredstvo več preslabo, samo da reši sebe. V hipnem razburjenju ustrelil sina; zavest pa, da sin ni mrtev in da ga izroči v roke pravice, ga tira do blaznosti. Dasi velik grešnik, izkuša svoj greh prikriti s hinavsko pobožnostjo; kadar so na tehtnici njegove lastne koristi, bi še Boga rad izkoristil zasé.

Star je krog 60 let. Nosi dolgo, sivo lasuljo in narodno nošo. Glas mu je oduren in trpek. Samo v velikem prizoru s sinom (tretja slika) postane mehak, ker ga na ta način izkuša pridobiti zase. Poteze na obrazu so ostro očrtane, oko izrazito; nima ne brade, ne brk. — Črta od nosa do ustnic je markantna. Hoja počasna, mogočna, trda.

Fran, star krog 20 let, opravljen po mestno. Za klobukom perje, v roki palico. Pod nosom prav majhne brke. Govori hitro, ne v narečju.

Proti očetu je včasih trd, vendar nikdar ne pozabi, da je Krivoprisežnik njegov oče. Govori sicer trdo z njim in odločno, ali nikdar ni sirov. Ko vidi Veroniko prvič, se mu vzbudi ljubezen, ki potem tli natihem, dokler ne izbruhne šele v zadnji sliki. Igrati mora vseskozi simpatično. Nikdar ne sme biti sirov in oduren, tudi takrat ne, ko odločno terja svojo pravico.

Veronika. Težka vloga vsled brzih prehodov. Njena odločnost ima nekaj moškega na sebi. V prvi sliki, ko odpove službo, v tretji, ko pride na Krivoprisežnikov dom, in v četrti, ko zvije neljubega gosta, ni škodoželjna, ne maščevanjaželjna, pač pa hipno razjarjena. Sicer črti Krivoprisežnika, vendar bi mu to lahko odpustila. Včasih je malo trmasta; v ljubezni ni mehkužna, marveč odločna in redkobesedna. Kot prava ženska govori hitro in s poudarkom. Stara je 19 let. Opravljena je v narodno nošo. Koncem prve slike in v začetku druge nastopa z avbo.

Kmetovec je kmečki original. Malo bahav, ne izbira preveč svojih besedi. Ponosen je na svoje bogastvo, se rad baha ž njim, a kot kmet je dober gospodar. Govori počasi, prav nalahko komično. Igravec pa naj pazi, da ne zaide v karikaturu. Pristen kmečki tip. Star 45 let, narodna noša, na glavi »cofarca« in nizki kastor.

Zidarka, stara 70 do 80 let. Ni hudobna, a se dela hudobno. Več govori, kot je res. Ženski kmečki original, pristen tip šaljive »oštirke«.

Jakob, capinsko in beraško opravljen, star 20 let, bled, upadel in jetičen. Govori počasi, trgano, napol tiho.

Nosanka, preprosta kmečka ženica pri 80. letih. Pripoveduje živo, vendar brez vsakega umetničenja.

Marjana stara 20 let. Narodna noša. Ošabno, skoro nesimpatično kmečko dekle. Zaveda se svojega bogastva. Ponižnosti ne pozna.

Tonček, star 21 let. Narodna noša. Kmečki fant, ki ni več popolnoma nepokvarjen. Marjano bi rad poročil vsled pritiska staršev, zato ker je bogata. Vendarle ljubi Veroniko bolj kot Marjano.

Veliki hlapec, dobrodušen, pošten, preprost. Narodna noša. Star krog 50 let. Pripoveduje poln ognja, kjer se mu vzbujajo stari spomini. Rad pomaga vsakomur, ki je dober in pošten.

* * *

Druge osebe so epizodne.
